

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tadeja Vode

Medijska reprodukcija nacionalizma:
primer televizijskega prenosa smučarskih skokov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tadeja Vode

Mentorica: doc. dr. Mojca Pajnik

Medijska reprodukcija nacionalizma:
primer televizijskega prenosa smučarskih skokov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Noben človek ni otok, popolnoma sam zase; vsak človek je kos celine, del kopnega; če morje odplavi grudo zemlje, se Evropa zmanjša, kot bi se zmanjšal rtič, kot bi se posestvo tvojih prijateljev ali pa tvoje lastno; smrt slehernega človeka vzame del mene, ker pripadam človeški vrsti; in zato nikdar ne pošiljaj poizvedovat, komu zvoní; zvoní tebi.

John Donne

Medijska reprodukcija nacionalizma: primer televizijskega prenosa smučarskih skokov

Nacionalizem predstavlja kompleksen fenomen, ki je svoj razcvet doživel v 20. stoletju. Skozi čas je pridobil slabšalen prizvok, ki ga spremlja še danes. Potrebno se je oddaljiti od vrednotenja nacionalizma kot izključno slabega ali dobrega (Balibar 2001/2007); denimo z razumevanjem nacionalizma kot stanja duha (Deutch v Alter 1991) ali z vključitvijo teorije banalnega nacionalizma (Billig 1995), ki opozarja na ideološko reprodukcijo na vsakodnevni ravni. Nacionalizem je namreč prisoten na številnih področjih vsakdanjega življenja. Kaže se tako v medijih kot v športu, ki predstavljajo osrednji kontekst, znotraj katerega smo obravnavali problem medijske reprodukcije nacionalizma. Na podlagi televizijskega športnega prenosa smučarskih skokov v Planici smo ugotovili, da tako na ravni vizualnega kot na besedilni ravni prevladuje vzdrževanje ideje nacije in nacionalne premoči. Nacionalni simboli so v televizijsko naracijo vpeti predvsem na način poudarjanja vloge nacije oz. promoviranja povezanosti na nacionalni ravni. Pozitivna samopodoba nacije se v prvi vrsti ustvarja kot posledica izpostavljanja lastnih prednosti.

Ključne besede: nacija, nacionalizem, šport, mediji.

Media reproduction of nationalism: a case of television broadcasting of ski jumping

Nationalism is a complex phenomenon, which has reached its heyday in the 20th century. Over time, it has acquired a negative connotation that still exists today. It is necessary not to conceptualize nationalism as merely “good” or “bad” (Balibar 2001/2007), for instance, with the understanding of nationalism as a state of mind (Deutch in Alter 1991) or including the theory of banal nationalism (Billig 1995) which highlights the ideological reproduction on a daily basis. Nationalism takes place in various areas of everyday life. It appears both in media as well as in sports. This presents the main context how we addressed the problem of media reproduction of nationalism. Based on television sports broadcasting of ski jumping in Planica, we noted that maintaining the idea of the nation and national superiority, it dominates both on the visual and textual levels. National symbols are embedded in the television narrative primarily as a way of emphasizing the role of the nation and promoting the connectivity at the national level. A nation's positive self-esteem is therefore created as a result of exposing its own advantages.

Keywords: nation, nationalism, sports, media.

KAZALO

1	UVOD	7
2	NACIONALIZEM, ŠPORT IN MEDIJI	9
2.1	Narod, nacija in nacionalna identiteta	9
2.2	Nacionalizem	10
2.2.1	Vloga nacionalnih simbolov	12
2.2.2	Slovenski (športni) nacionalizem – smučanje kot nacionalni šport	13
2.3	Mediji in reprodukcija ideologij	15
3	DISKURZ IN SEMIOTIKA	16
3.1	Analiza diskurza: Ideološki kvadrat – ohranitev pozitivne (nacionalne) samopodobe.....	17
3.2	Semiotični pristop	19
4	ANALIZA NA PRIMERU TELEVIZIJSKEGA ŠPORTNEGA PRENOSA	21
4.1	Analiza diskurza in semiotična analiza na primeru televizijskega športnega prenosa.....	22
4.2	Aplikacija sheme ideološkega kvadrata na primeru televizijskega športnega prenosa.....	26
4.2.1	Izražanje »naših« pozitivnih lastnosti ali dejanj oz. poudarjanje pozitivnih informacij ali stvari o »nas«.....	26
4.2.2	Izpostavljanje »njihovih« negativnih lastnosti ali dejanj oz. poudarjanje negativnih informacij ali stvari o »njih«	29
4.2.3	Prikrivanje »naših« negativnih lastnosti ali dejanj oz. ublažitev negativnih informacij ali stvari o »nas«.....	30
4.2.4	Ublažitev »njihovih« pozitivnih lastnosti ali dejanj oz. prikrivanje pozitivnih informacij ali stvari o »njih«	30
5	SKLEP	31
6	LITERATURA.....	34
	PRILOGE	37

Priloga A: Nacionalna simbolika v tabelarnih prikazih	37
Priloga B: Prikaz nacionalnih zastav	38
Priloga C: Prikaz skakalnega objekta	39
Priloga Č: Prikaz nacionalnih junakov	40

1 UVOD

Če nečesa ne opazimo, to ne pomeni, da tega tam ni. Živimo v času, ko množični mediji omogočajo nove, bolj subtilne načine reprodukcije nacionalizma in s tem ponujajo nove možnosti za raziskovanje prikritega fenomena. Nacionalizem je skozi čas pridobil slabšen prizvok, ki ga spremlja še danes. Z vpeljavo ustreznih teorij želimo opozoriti na problematiko opredeljevanja tega pojava kot izključno destruktivnega in se na ta način oddaljiti od enostranskega enačenja nacionalizma z zatiranjem (Anderson 1991/2007). Ker želimo z diplomskim delom med drugim prikazati, da se z nacionalizmom srečujemo na ravni vsakdanjega življenja, se pri soočanju s problemom opiramo tudi na teorijo banalnega nacionalizma, ki opozarja ravno na prikrite oblike ideološke reprodukcije v vsakodnevni praksi (Billig 1995).

Eno izmed področij, ki naciji, ki jo definiramo kot zamišljeno skupnost ljudi (Anderson 1991/2007), omogoča vzdrževanje določenih idej, njenim pripadnikom pa izražanje skupne identitete (Houlihan 1997), je moderni šport. Lahko ga razumemo kot prizorišče nacionalnega boja (Orwell v Hosbawm 1990/2007), v katerem nacije dokazujejo svojo fizično premoč (Starc 2003) in na ta način (prek dosežkov) utrjujejo prepričanja o lastni veljavi. Tako je že v preteklosti tudi slovenski nacionalizem predpostavljal superiornost slovenske nacije (Stankovič 2004), kar so potrjevali številni mednarodni uspehi, ki so jih takrat dosegali slovenski smučarji. Pripomogli so k vzdrževanju mita o smučanju kot slovenski stvari (Kotnik 2009) in smučarsko skakanje je postalo razumljeno kot nacionalni šport (Krefl 2011), ki predstavlja in poudarja domnevno odličnost slovenske nacije (Kotnik 2009). Nacionalni simboli, kamor uvrščamo tudi nacionalne heroje, vizualizirajo koncepte nacionalne pripadnosti (Smith 1991b) in simbolizirajo čustva pripadnosti (Anderson v von Scheve in drugi 2014). Nacije lahko določene ideologije promovirajo tudi prek nacionalne simbolike (Fiske in Hartley 1978), ki bo kot predmet proučevanja na vizualni ravni naš poudarek v obravnavi medijske reprodukcije nacionalizma.

Sodobni nacionalizem je v medijski prostor vpet na številne načine: kaže se tudi skozi televizijski športni prenos, ki lahko nacionalizem reproducira kot stranski produkt določenih tipov režije ali komentarja (Kotnik 2001). Na vsebino komentarja vplivajo tudi družbeno prevladujoča mnenja in ideologije (Chilton in drugi v van Dijk 1991, 210), ki jih bomo v nadaljevanju poskušali izluščiti, pri tem pa televizijske športne komentatorje obravnavali kot predstavnike televizijskega glasu, ki delujejo znotraj institucij, kar pomeni, da njihove izjave

niso zgolj neka (objektivna ali subjektivna) opažanja, temveč zajemajo tudi odtis institucije same¹ (Pankov in drugi 2009).

V diplomskem delu se bomo torej ukvarjali s problemom medijske reprodukcije nacionalizma na primeru televizijskega športnega prenosa. Na podlagi teoretičnih dognanj nas bo v empiričnem delu zanimalo, *na kakšne načine se kaže nacionalizem v televizijskih prenosih športnih dogodkov*.

Ker je nacionalizem lahko konstruiran tako prek slike kot tudi besede, bomo na zastavljeno vprašanje odgovarjali na dveh ravneh:

1. Na vizualni ravni bomo s semiotično analizo naslovili vlogo nacionalnih simbolov, kjer nas bo zanimalo predvsem, kako je nacionalna simbolika vpeta v televizijsko naracijo. Oprli se bomo na Barthesovo teorijo znakov (1957/2015) in skladno z njihovo funkcijo označevanja ugotavljali, kakšne pomene (ideje in mite) ustvarjajo (reproducirajo) specifični načini, na katere se skozi uprizarjanje športnih dogodkov kaže poudarek na nacionalnih simbolih.
2. Na besedilni ravni bomo s pomočjo analize diskurza naslovili vlogo komentatorske retorike in ugotavljali, kako se vzpostavlja distanca med nacijami. Na podlagi van Dijkove (1997) binarne sheme »mi« vs. »oni«, razširjene z Billigovo (1995) teorijo banalnega nacionalizma, in koncepta ideološkega kvadrata (van Dijk 1997, 33; 1998, 267; 2004, 44) bomo proučevali, kako se kaže podoba nacije.

V prvem poglavju bomo najprej poskušali karseda večplastno opredeliti pojem nacionalizma in z njim povezane pojave (narod, nacija in nacionalna identiteta). Nacionalizem bomo nato umestili v kontekst (mednarodnega) športa in medijskega prostora, kjer bomo v prvem koraku orisali temeljne značilnosti slovenskega (športnega) nacionalizma in pojasnili historično utemeljeno idejo o smučanju kot nacionalnem športu, v drugem koraku pa se bomo osredotočili na vlogo medijev kot osrednjih akterjev pri reprodukciji ideologij, kamor skladno s Hobsbawmovo (1990/2007) teorijo sodi tudi nacionalizem; opozorili bomo tudi na konstitutivno vlogo javnih servisov in vlogo nacionalnih simbolov. V naslednjem poglavju bomo vpeljali pojem diskurza in, kot del metode analize diskurza, konceptualno shemo ideološkega kvadrata, s katero Teun Adrianus van Dijk opozarja na potencial reproduciranja

---

¹ V Sloveniji tovrstna športna tekmovanja prenaša javna, nacionalna televizija Radiotelevizija Slovenija, ki je v preteklosti že igrala vlogo konstruiranja slovenske (športne) nacije (Kotnik 2009).

ideoloških vsebin in ideologij (van Dijk 2004, 45; Dijk 1998, 191). Predstavili bomo tudi model semiotičnega pristopa, kjer se bomo opirali na delo Rolanda Barthesa, in pojasnjevali zgrajenost znaka oz. konstruiranost pomena. Slednje bomo v zaključku teoretičnega dela aplicirali na televizijski prostor, znotraj katerega bomo kadriranje obravnavali kot način ustvarjanja določenih pomenov. Nazadnje bomo v empiričnem delu izvedli analizo diskurza v kombinaciji s semiotično analizo na primeru televizijskega športnega prenosa smučarskih skokov v Planici, ki ga je 18. marca 2016 prenašala javna Radiotelevizija Slovenija. Pozornost bomo torej posvetili proučevanju medijske reprodukcije nacionalizma, osrednje ugotovitve pa strnili še v zaključku diplomskega dela.

Namen tega dela je tako pridobiti globlji vpogled v širši kontekst (ter v procese in načine) medijske reprodukcije nacionalizma.

2 NACIONALIZEM, ŠPORT IN MEDIJI

2.1 Narod, nacija in nacionalna identiteta

Narod lahko razumemo kot hkrati politično in kulturno entiteto (Todorov 1991, 145) ali pa kot »družbeno skupino«, v kateri ključno vlogo igra občutek povezanosti med pripadniki kot način vzdrževanja »zavesti družbene skupine o tem, da predstavlja narod« (Alter 1991, 232). Smith (1991a, 54–57) izpostavlja pomen »domovine« kot skupnega zgodovinskega ozemlja, ki ga ljudje določenega naroda »nosijo v srcu«. Hobsbawm (1990/2007, 17) opozarja, da je narod in nacija treba obravnavati v kontekstu (teritorialne) »nacionalne države«, saj naj bi ta predstavljala »smisek« življenja njenih pripadnikov, ki se »identificirajo« z »zgodovinsko in kulturno dediščino«.

Ne glede na njune funkcije in/ali značilnosti, pa je tako o narodu kot o naciji smiselno razmišljati kot o »konstrukt« ali »kulturnem artefaktu« (Mandelc 2011, 48–49), na kar v svojih študijah nacionalizma opozarjata tudi Hobsbawm (1990/2007) in Anderson (1991/2007, 21–23). Slednji narod opredeljuje kot »zamišljeno (politično) skupnost²«, katere člane veže neka skupna »predstava« o tem, da tvorijo celoto. S koncepcijo »zamišljenih skupnosti« lahko povežemo tudi Hobsbawmovo (1990/2007, 58–59) razmišljanje, po katerem nacija služi kot sredstvo za zapolnitev »čustvene praznine« in ohranja »občutke kolektivne

---

² Tj. vsaka skupnost, ki je večja »od prvotnih vaških skupnosti« in presega »neposredni medčloveški stik«, namreč posamezniki, kljub življenju znotraj istega prostora, nikoli ne spoznajo vseh članov svoje skupnosti (Anderson 1991/2007, 22–23).

pripadnosti»: imaginacija omogoči pripadnikom nacije, da se med seboj povežejo, pri čemer pa ne smemo zanemariti pomena »kolektivnih čustev, kolektivnih spominov, ideologij« in zgodovinskega ozadja ali skupne preteklosti (Balibar 2001/2007, 26). Nacijo, ki z vključevanjem in integracijo določenih ljudi druge »izključki«, sicer lahko opredelimo tudi kot »sistem izključevanja« (Schnapper 1994, 106).

Tudi nacionalna identiteta, na podlagi katere se med seboj razlikujejo posamezne zamišljene skupnosti, je vselej definirana s tistim, kar »izključuje« (Woodward v Pankov in drugi 2009, 3). Je namreč »relacijska« in se »konstruira predvsem z razliko do Drugega« (Vezovnik 2009, 106). Tako se denimo »kolektivna identiteta državljanov po rojstvu« definira »z drugostjo tujcev« (Schnapper 1994, 106). Ravno to vzpostavljanje distance oz. »izključevanje nečesa« (Derrida v Vezovnik 2009, 106) lahko privede do »nacionalističnih diskurzov in praks«, kajti subjekti se vedno »identificirajo le na način razlikovanja od Drugega, torej z drugačenjem«. To konstruira pogoje za obstoj enih in Drugih oz. omogoča razločevanje med Slovenci in Drugimi (Vezovnik 2009, 106), zato bomo v fazi analize pozorni na identificiranje načina vzpostavljanja distance med nacijami in posledično reprodukcije nacionalizma.

2.2 Nacionalizem

Nacionalizem, ki je (tako kot narod) posebna značilnost modernih držav (Giddens 1991, 365), je nemogoče opisati z neko skupno definicijo, saj označuje kompleksen fenomen, pri čemer osrednjo dilemo predstavlja njegova pogosto negativna konotacija. Skozi čas je pridobil slabšalen prizvok, ki se mu ga še do danes ni uspelo otresti, zato je naša naloga, da predstavimo različne teorije s področja nacionalizma. Anderson (1991/2007, 173–176) na primer zavrača enostransko enačenje nacionalizma z zatiranjem ter njegovo »utemeljenostjo v strahu in sovraštvu« do drugih, ko pravi, da nacionalizem lahko označuje »zelo globoko in požrtvovalno ljubezen« do domovine, patriotizem.

Nekateri teoretiki v svojih razmišljanjih bolj nazorno postavijo ločnice med pojavoma in na ta način ustvarijo »dihotomijo« med »pozitivnim patriotizmom« in »negativnim nacionalizmom« (Mandelc 2011, 76). V nasprotju s (klasičnim) pojmovanjem nacionalizma kot ekskluzivističnega naj bi patriotizem tako predstavljal nekaj dobrega, »ljubezen do naroda« (Grosby 2005, 16–17) ali »ljubezen do domovine (amor patrie), naroda, države«, in služil kot sinonim za »domoljubje« (SSKJ v Mandelc 2011, 76). Nacionalizem naj bi v skladu s tovrstnimi pojmovanji predstavljal neko ofenzivno usmerjenost proti drugemu, medtem ko je za patriotizem značilna »predanost nekemu kraju in nekemu načinu življenja, za katerega

menimo, da je najboljši na svetu, vendar ga ne želimo vsiliti drugim ljudem« (Orwell 1968, 361). Z drugimi besedami: patriotizem naj bi predstavljal »zaželeno dobro« (Billig 1995, 160) in je percipiran kot »'nevtralen'«, praktično »neviden«, za razliko od nacionalizma, ki predstavlja »lastnost 'drugih'« (Billig 1995, 18).

V naši opredelitvi nacionalizma se opiramo zlasti na Balibarjevo (2001/2007, 33–35) teorijo, v okviru katere opozarja, da se je treba »znebiti *moralnih* stališč do nacionalizma in njegove značilne ambivalentnosti« (delitve na »dobro« in »slabo«). Ena od možnosti je razmišljanje o nacionalizmu kot o »stanju duha« (Deutsch v Alter 1991, 224), ki tvori spomine in »'nacionalna' sporočila«. Ta »vsebujejo specifične nacionalne simbole,« pri čemer »izhajajo iz specifičnega nacionalnega momenta in se izražajo v specifičnem nacionalnem kodu bodisi jezika bodisi kulture.« Do določene mere se z Deutschovim (v Alter 1991) konceptom ujema Alterjevo³ (1991, 222–225) pojmovanje nacionalizma kot »politične sile«. Gre za fenomen, ki je hkrati politično gibanje in ideologija; »povsod, kjer obstajajo nacije, vlada nacionalizem« (Balibar 2001/2007, 33–35).

Ker želimo opozoriti tudi na morebiti prikrite, a kljub temu relevantne načine reprodukcije nacionalizma, je na tem mestu treba vpeljati teorijo banalnega nacionalizma, ki seže širše in se nanaša na »vsakodnevne reprezentacije nacije« (Billig 1995, 6). Billig (1995) z uporabo pojma »banalni nacionalizem« opiše vrsto »ideoloških navad«, prek katerih se reproducirajo »zamišljene skupnosti«. Vpeljava nacionalizma v kontekst vsakodnevnih praks je smiselna, saj je »današnji svet narodov« hkrati tudi »svet vsakdanjega« (Billig 1995, 6). Predstavlja mešanico »raznolikega«, pri čemer so oblike, ki »na edinstven način sestavljajo čas in prostor,« različno producirane in artikulirane (Burkitt 1995, 211). Ugotovimo torej, da je nacionalizem mogoče razumeti kot kompleksen pojav, ideologijo, ki se (re)producira (tudi) na ravni vsakdanjega življenja.

Ni naključje, da je moderni šport, skozi katerega se izraža »nacionalni boj« (Orwell v Hobsbawm 1990/2007, 169–170), svoj razcvet doživel ravno v 19. stoletju, torej sočasno z vzponom nacionalizma, ter je tako »neločljivo povezan z idejo nacije in procesov njene

---

³ Alter (1991, 224) izpostavi naslednje stične točke, ki jih lahko prepoznamo znotraj različnih teorij:

zavest o edinstvenosti oz. posebnosti neke skupine ljudi, še posebej glede na njihovo etnično, lingvistično ali religiozno homogenost;

poudarjanje skupnih sociokulturnih vedenjskih norm in zgodovinskega spomina;

občutek skupnega poslanstva;

prezir in sovraštvo do drugih narodov/ljudstev (rasizem, ksenofobija, antisemitizem).

izgradnje« (Starc 2006, 273). Šport je bil namreč nemudoma »postavljen v vlogo izgrajevanja nacij« (Kotnik 2009, 189). Poleg sproščanja frustracij in tekmovalnega uveljavljanja nacij (Hobsbawm 1990/2007, 160–170) mednarodni športni dogodki v ospredje postavljajo »vprašanje nacionalnega prestiža prek dokazovanja fizične premoči« (Starc 2003, 273), saj šport ljudem (državljanom) nudi vrsto »čustveno nabitih priložnosti,« ki omogočajo tako zavedanje kot izražanje »njihove skupne identitete znotraj nacije« (Houlihan 1997, 121). Športniki, ki na športnih dogodkih zastopajo »svojo nacijo ali državo«, postanejo »predstavniki svojih zamišljenih skupnosti« (Hobsbawm 1990/2007, 170); udeležba (gledalcev) na večjih športnih dogodkih ima namreč »element ritualnega in emocionalnega apela, ki je sposoben vzdrževanja 'zamišljene skupnosti' naroda« (Houlihan 1997, 121).

2.2.1 Vloga nacionalnih simbolov

Nacionalizem za svoj razcvet nujno potrebuje mite, vrednote, spomine in simbole (Rizman 1991, 24); ti namreč »vizualizirajo in poudarjajo osnovne koncepte nacionalne pripadnosti« (Smith 1991b, 77), reprezentirajo »čustva pripadnosti« in tako igrajo vlogo pri izgradnji in utelešenju »nacije kot zamišljene skupnosti« (Hobsbawm 1990/2007; Anderson v von Scheve in drugi 2014, 5). Fiske in Hartley (1978, 88) o nacionalnih simbolih razmišljata kot o »dominantnem sistemu vrednot,« prek katerega »potrjujejo svoje ideologije/mitologije« ter služijo za »promoviranje in vzdrževanje določene ideologije«.

Nacionalni simboli prav tako utelešajo »teritorialne osnove države« tistih nacionalnih ekip, ki participirajo v nekem (mednarodnem) tekmovanju (Houlihan 1997, 120). Tako na primer nacionalna zastava predstavlja simbol (Smith 2005, 18) za izražanje pripadnosti narodu oz. naciji (Satterfield in Godfrey v von Scheve in drugi 2014) ali nacionalni državi (Houlihan 1997). Ritualizirano »mahanje z zastavo« velja za enega najučinkovitejših načinov izražanja nacionalne pripadnosti, kajti reprodukcija nacionalne države je povezana s ponavljanjem kot ključnim instrumentom pomnitve (Billig 1995, 11).

Športno navdušenje z nacionalizmom povezujejo tudi »nacionalni heroji« (Orwell 1945/1992, 37), ki utelešajo določene ideale, ki jih narodi »potrebujejo« za svoje delovanje in obstanek (Smith 1991a, 57). Kot nacionalni junaki so lahko razumljeni (nadpovprečno) uspešni športniki, ki simbolizirajo nacijo in skrbijo za nacionalni uspeh. Slednje povzroči, da se preostali pripadniki nacije z omenjenimi junaki (in pozitivno podobo nacije) identificirajo ter tudi sami (kot navijači) postanejo »simbol svoje nacije« oz. »zamišljene skupnosti«

(Hobsbawm 1990/2007, 170–171), kar lahko povežemo s smučarskim skakanjem, za katerega Krefc (2011) pravi, da ni le »olimpijski«, temveč »tudi ekstremni šport«, zaradi česar ga »ceni tudi občinstvo«, ki se zaveda, da smučarji skakalci za njegovo izvajanje morajo »imeti v sebi nekaj junaškega« (Krefc 2011, 92).

2.2.2 Slovenski (športni) nacionalizem – smučanje kot nacionalni šport

Javnost je v 19. stoletju predstavljala temeljni pogoj za »konstruiranje nacionalizmov« (Polajnar in Zajc 2012, 9), pri čemer so mediji kot »osnovni sistem sinhrono masovne komunikacije« (po Anderson v Starc 2006, 273) omogočili »nastajanje narodov kot zamišljenih skupnosti« (Anderson v Polajnar in Zajc 2012, 9) in posledično »občutek pripadnosti« tem skupnostim »na lokalni ali nacionalni ravni« (Starc 2006, 273). V tistem času so »glavno lastnost slovenskega novinarskega diskurza« zaznamovale »ostre delitve: na naše in vaše, Slovence in Nemce/Italijane, /.../ itd.,« kar pa »ne pomeni, da je bil diskurz delitev kakšna slovenska posebnost. V tej točki je bila slovenska javnost v sozvočju s širšim, evropskim prostorom« (Polajnar in Zajc 2012, 8). Slovenski nacionalizem se je, kot posledica porasta nacionalističnih čustev, izražal na številnih »področjih družbenega življenja: v kulturi, ekonomiji, religiji in /.../ športu« (Stankovič 2004, 242). »Slovenska identiteta« je bila znotraj »slovenskega nacionalnega diskurza razumljena kot determinirana z zgodovinsko pogojenimi odnosi identifikacije in diferenciacije« (Stankovič 2004, 243), kar lahko povežemo z idejo o konstruiranosti nacionalnih identitet (Billig 1995, 26), ki se sicer kažejo kot naravne, kot da bi obstajale od nekdanj, čeprav so umetno ustvarjene. Svoje utemeljitve iščejo v različnih virih in tako je tudi smučanje⁴, ki je služilo kot »označevalec slovenskosti« ali »slovenskega značaja«, kot »pradavna slovenska tradicija«, utemeljeno v Valvasorjevi Slavi Vojvodine Kranjske⁵ (Starc 2006, 278).

Opazimo torej, da gre pri velikem zanimanju slovenske nacije za zimske športe za »pomemben del zgodovinsko-specifične artikulacije slovenskega nacionalizma« (Stankovič 2004, 244). To sicer ni nič nenavadnega, saj imajo narodi »prihodnost« zgolj, če imajo hkrati »tudi preteklost in mite«, ki pa si jih »nikoli ni mogoče povsem izmisliti« (Smith 1991a, 58). »Izvornostni mit slovenskega smučanja« kot osnova »reprezentacije slovenske nacije« je bil

---

⁴ S pojmom »smučanje« zajemamo vse njegove pojavne oblike; od alpskega smučanja (na primer slalom) do nordijskega smučanja, kamor sodi v nadaljevanju proučevano področje smučarskih skokov.

⁵ Janez Vajkard Valvasor podrobno opiše »nenavadno zimsko aktivnost, ki se jo gredo kranjski kmetje na bloški planoti« (Kotnik 2009, 190), in jo označi kot »redek izum« (Valvasor v Kotnik 2009, 190).

tako vselej del »spektakelske naracije«, kar je vplivalo na »nacionalno identifikacijo« s smučanjem v začetku 20. stoletja. Takrat je smučanje (skupaj z nogometom) predstavljalo ključno prelomnico ločitve slovenskega naroda od (drugih) jugoslovanskih narodov, kjer »se je utrdila ločnica med slovenskostjo in balkanskostjo«. Služilo je kot identitetni označevalec, saj je predstavljalo odličnost »slovenske športne nacije« (Kotnik 2009, 194) oz. označevalo »normativ nacionalne pripadnosti Slovencev« (Starc 2006, 273).

Predpostavke o superiornosti naroda znotraj slovenskega nacionalističnega diskurza (Stankovič 2004, 244) so utrjevali številni uspehi, ki so jih v takratnem času dosegali slovenski smučarji⁶. Njihovi »prvi vidni mednarodni uspehi« so potrjevali »predstavo o smučanju kot 'slovenski stvari', torej stvari, ki pripada Slovincem« (Kotnik 2009, 193), in na enak način, v povezavi z uspešnostjo športnikov, je »smučarsko skakanje« na Slovenskem razumljeno kot nacionalni šport – ne, ker bi se z njim ukvarjalo tolikšno število ljudi, temveč – »ker se slovenska nacija identificira s svojimi tekmovalci že desetletja in pričakuje od njih uspehe«. To velja zlasti za »planiške polete«, ki predstavljajo »vsakoletni množični festival nacionalne identitete, ki je povezan predvsem z neprestano ambicijo doseganja novih in novih rekordov, zlasti novega svetovnega rekorda« (Kreft 2011, 93).

S participacijo na mednarodnih športnih dogodkih in prisvajanjem uspehov nacionalnih športnikov so se zimski športi torej izkazali kot izjemno koristni »za poudarjanje domnevne slovenske premoči nad drugimi narodi socialistične Jugoslavije« (Stankovič 2004, 244). »Intenzivni socialni procesi nacionalne identifikacije in dis-identifikacije« so služili za vzpostavljanje meje »med pripadniki zamišljene slovenske nacije in tujimi Drugimi«, šport pa je služil za ohranjanje ideje »nacionalne čistosti« in posledično za zavračanje »hibridne nacije« (Starc 2006, 273). Hkrati je uspehe »slovenskih nacionalnih junakov« spremljalo izjemno navdušenje, ki je podkrepilo »mit o smučanju kot slovenskem avtohtonem⁷ nacionalnem športu« (Kotnik 2009, 193).

---

⁶ Prvi uspešni alpski smučarji so bili denimo Jure Franko, Boris Strel, Mateja Svet in Rok Petrovič; »Primož Ulaga, Miran Tepeš, Matjaž Debelak in Matjaž Zupan« pa predstavljajo prve uspešne smučarje skakalce (Kotnik 2009, 193).

⁷ »Ne le v Sloveniji, pač pa tudi po drugih jugoslovanskih republikah se zelo uspešno in presenetljivo homogeno za več desetletij naseli prepričanje, da so Slovenci smučarji in da naj bi imeli dar za to /.../ športno aktivnost celo v genih« (po Starc v Kotnik 2009, 192).

2.3 Mediji in reprodukcija ideologij

Ključno vlogo pri konstituiranju naroda ter naturalizaciji vsakdanjih praks in procesov reprodukcije nacionalizma igrajo javni servisi, ki naj bi zagotavljali »družbeno kohezijo« (Petković 2006, 14) ter s spodbujanjem javne razprave in z neodvisnostjo od države služili interesu javnosti (Hrvatini 2002, 13), ki jo v kontekstu države nacije (Hobsbawm 1990/2007) predstavljajo državljani. Ti so, skladno z Alterjevo (1991) teorijo, pripadniki naroda, pri čemer se ta formira ravno s pomočjo obstoja in delovanja javnih zavodov. Posebnost javnih servisov je namreč prav v njihovi državotvorni funkciji oz. »konstitutivni vlogi integriranja državljanov v vsakodnevne prakse nacionalne pripadnosti«, prek programov, namenjenih nacionalni skupnosti (Titley in drugi 2014, 7).

Tako je v 90. letih prejšnjega stoletja tudi Radiotelevizija Ljubljana s poudarjanjem svoje »demokratske«, »civilizirane« in »strpne« atmosfere (Mihej 2008, 484) predstavljala »pomembnega akterja pri osamosvojitvi Slovenije« (Prpič 2006, 79). Kot njena »naslednica« je vlogo konstituiranja slovenske nacije prevzela javna, nacionalna Radiotelevizija Slovenija – tudi na področju »smučarskega športa«, ki igra »osrednjo vlogo v izgradnji slovenske športne nacije«, skozi neposredne prenose tekem svetovnega pokala v smučarskih skokih;

Promocija tako alpskega kakor nordijskega smučanja, vključno s skakalnim športom, je vključevala tudi izpostavljanje sociabilnih aspektov, ki da naj bi jih spodbujalo smučanje. Tako so mnogi menili, da smučanje nikakor ni hladen individualni šport, pač pa mobilizira tovarištvo, prijateljstvo in druženje« /.../ »Skakalci so bili predstavljeni kakor ptice, ki letijo v daljavo, ali kakor 'čuvarji neba', katerih športno večino se lahko označi za pravo 'smučarsko umetnost', ki meji že na nadnaravno. (Kotnik 2009, 193)

Kot je razvidno iz zgornjega zapisa, imajo mediji »moč«, da z uokvirjanjem informacij in s ponujanjem specifičnih pogledov na svet bistveno vplivajo na oblikovanje percepcij ljudi (Thompson v Washbourne 2010, 18). Van Dijk (1998, 186) poudarja, da igrajo mediji osrednjo vlogo pri reproduciranju ideologij, kamor skladno s Hobsbawmovo (1990/2007) teorijo sodi tudi nacionalizem. Reprodukcijsko slednjega prek političnih voditeljev ali novinarskih poročevalcev (Billig 1995, 93) sta omogočila »razvoj množičnih medijev in razcvet vizualne kulture« (Kotnik 2009, 189), s čimer se zgodi vpeljava športa v sodobno medijsko kulturo. Televizijsko »prenašanje 'v živo'« ljudem omogoča bolj ali manj neposredni stik z dogodkom, kar ustvari privlačnost »bližnjega srečanja z dramatično realnostjo v

mediatizirani formi«. Dramatičnost je prispevala k razmahu priljubljenosti športa in posledično tudi k navdušenju nad športom (Kreft 2011, 28–31) in predstavlja »izjemno učinkovit medij za vcepljanje nacionalnih čustev« (Hobsbawm 1990/2007, 170).

3 DISKURZ IN SEMIOTIKA

Ni možno podati (niti smiselno iskati) enotne definicije diskurza, saj ta predstavlja »dinamično tvorbo, ki proizvaja določene učinke, ki jih je treba podvreči analizi« (Vezovnik 2009, 55), zato bomo to poglavje začeli z opisom pomena izbranega področja za izvedbo empiričnega dela naloge. Relevantnost diskurza (van Dijk 1998, 193) se kaže v njegovi zmožnosti, da

omogoča družbenim akterjem, da oblikujejo splošne ugotovitve, ki temeljijo na številnih izkušnjah in opazovanjih. Sposoben je opisati pretekle in bodoče dogodke, zmožen je opisati in predpisati in lahko opiše dejanja in prepričanja na katerikoli stopnji specifičnosti in splošnosti. In kar je za nas najbolj zanimivo, diskurz ne prikazuje ideologij samo posredno, kot jih morda tudi druge družbene prakse, temveč tudi eksplicitno, neposredno oblikuje ideološka prepričanja.

Van Dijk (1998, 194) diskurz razume v razširjenem pomenu kot »poseben komunikacijski dogodek⁸«, ki lahko tvori del govornega ali pisnega »komunikacijskega dejanja« in »ponavadi kombinira verbalne in neverbalne dimenzije«. Skladno z van Dijkovo (1998) teorijo diskurz po Vezovnikovi (2009, 10) lahko opredelimo kot »razširjeno pojmovanje izražanja skozi govor ali pisavo,« ki »lahko pomeni pisano ali govorjeno obliko komuniciranja, formalno debato, verbalno izmenjavo mnenj na določeno temo, lahko je jezikovna enota, večja od stavka, ali jezikovni kod, s pomočjo katerega se izražamo in sporazumevamo /.../« in tako dalje.

Diskurz predstavlja »totalnost, ki vključuje jezikovno in zunajjezikovno«, kar pa ne pomeni, da ga lahko zreduciramo zgolj na raven govora in pisave (Vezovnik 2009, 65). Pri diskurzu gre namreč za »kontinuiran proces osmišljanja« (Fiske 1996, 3). V ožjem smislu označuje »rabo jezika v odnosu do družbenih, političnih in kulturnih oblik« (Jaworski in Coupland v Vezovnik 2009, 11), zato povzemamo razumevanje diskurza kot »jezika v (družbeni)

---

⁸ Tj. kompleksen dogodek, ki »vključuje številne družbene akterje, ponavadi v vlogi govorca/pisca in poslušalca/bralca /.../, in poteka pod določenimi pogoji (pomembni so 'čas, kraj, okoliščine')« (van Dijk 1998, 194).

uporabi« (Fiske 1996, 3; van Dijk 1998, 194; Weiss in Wodak 2003, 13; Fairclough v Tittley in drugi 2014, 59). Zajema namreč »celoten proces ustvarjanja in rabe pomenov«, ki reproducira »specifično razumevanje sveta« (Fiske 1996, 3–7).

3.1 Analiza diskurza: Ideološki kvadrat – ohranitev pozitivne (nacionalne) samopodobe

Za proučevanje medijske reprodukcije nacionalizma smo za metodo izbrali *analizo diskurza*, ki predstavlja »proces analiziranja pomenskih praks in diskurzivnih oblik« (Vezovnik 2009, 16), prek katerih se ustvarja »diskurzivni pomen«, ki lahko izraža »ideološko vsebino« (van Dijk 2004, 45) in posledično (re)producira ideologije⁹ (Dijk 1998, 191).

Diskurz omogoča številne različne »načine poudarjanja ali nepoudarjanja pomenov«, prek katerih lahko identificiramo »izražanje ideologije« (van Dijk 2004, 44). Za izvedbo »bolj subtilne« analize (van Dijk 2004, 44) bomo pozorni na štiri možnosti, ki oblikujejo t. i. »ideološki kvadrat« (van Dijk 1997, 33; 1998, 267; 2004, 44):

1. izražanje/poudarjanje »naših« pozitivnih lastnosti/dejanj oz. pozitivnih informacij/stvari o »nas«;
2. izražanje/poudarjanje »njihovih« negativnih lastnosti/dejanj oz. negativnih informacij/stvari o »njih«;
3. prikrivanje/ublažitev »naših« negativnih lastnosti/dejanj oz. negativnih informacij/stvari o »nas«;
4. prikrivanje/ublažitev »njihovih« pozitivnih lastnosti/dejanj oz. pozitivnih informacij/stvari o »njih«.

Gre za konceptualno ogrodje, ki predstavlja »splošno strategijo polarizacije« (van Dijk 1997, 33) oz. »strategijo ideološke komunikacije«. Deluje lahko skozi »izražanje ali zatiranje informacij« (van Dijk 1998, 267) in tako denimo vključuje »pozitiven opis notranje skupine« ali »Nas« in »negativen opis zunanje skupine« ali »Njih« (van Dijk 1997, 33). Ideološko kvadriranje lahko torej predstavlja »strategijo poudarjanja Naših prednosti in Njihovih

---

⁹ Van Dijk (2004, 7) ideologije definira kot »temeljna prepričanja skupine in njenih članov«, ki »zajemajo reprezentacije identitete o tem, kdo smo Mi in kaj so Oni, ter zlasti o tem, kaj je dobro za Nas in kaj ni dobro za Nas« (van Dijk 1998, 160). Billig (1995, 18) jeziku pripisuje ideološko vlogo, ko pravi, da je jezik osrednjega pomena pri »delovanju ideologije in uokvirjanju ideološke zavesti« (Billig 1995, 7–10).

slabosti«, ki je »semantično vpeljana skozi kontrast¹⁰« in služi za »izražanje skupnih stališč in ideologij skozi mentalne modele« (van Dijk 2004, 44–49). Če povzamemo: opozarja na reprodukcijo ideologij v diskurzu (van Dijk 1998, 267).

Na enak način, skozi »polarizirano reprezentacijo« »nas«, ki smo dobri v primerjavi z »drugimi«, ki so slabi (van Dijk 1997, 25), se lahko reproducira nacionalizem. Zato bomo v nadaljevanju identificirali načine, na katere so predstavljeni »drugji«, in preverili, ali ti opisi sledijo »principu ideološke polarizacije« oz. shemi ideološkega kvadrata (van Dijk 1997, 58). V skladu s tem bomo poskušali pojasniti, v kolikšni meri se znotraj komentatorjeve retorike¹¹ (njegove izbire besed in izjav) odraža nacionalizem.

Eno izmed »oblik polarizacije«, skozi katere se »kognitivno in diskurzivno« izraža kontrast (van Dijk 2004, 49) med »(dobrim) 'nami' in (slabim) 'njimi'« (van Dijk 1991, 195–197), predstavlja uporaba »para osebnih zaimkov Mi in Oni«. Binarna shema »mi« vs. »oni« lahko služi za izražanje distance ali celo nenaklonjenosti (van Dijk 1991, 138–143) oz. v našem primeru za ločevanje med pripadniki različnih nacionalnih skupnosti. Če to shemo razširimo s konceptom »vsakdanjega« banalnega nacionalizma, ki opozarja na pomen »rutinske« uporabe preprostih (prozaičnih) besed, kot so »mi«, »tukaj«, »pri nas«, »naše« (Billig 1995, 93–127), lahko pozornost posvetimo tudi »najmanjšim besedam«, ki ustvarjajo »konstantne, vendar komaj zavedne« (nacionalne) »opomnike« domovine (Billig 1995, 93–94) in igrajo ključno vlogo pri vzdrževanju »ideje 'umeščenosti' v neko določeno nacionalno skupnost« (Bajt 2014, 1347). Osebni zaimki in prislovi pomagajo »bralcem ali poslušalcem«, da sami sebe pozicionirajo kot bodisi notranje bodisi zunanje pripadnike znotraj skupine, ki je v nekem tekstu reprezentirana (Chilton v Pankov in drugi 2009, 3–4).

---

¹⁰ Kontrast predstavlja enega najpomembnejših vidikov ustvarjanja pomena (van Dijk 2004, 45–50) in omogoča implicitno (posredno) manifestacijo ideologij v diskurzu (van Dijk 2004, 42–44). Izjave, zgodbe, prevladujoča stališča in ideologije so lahko reprezentirani polarizirano, torej v obliki diskurzivnega kontrasta, in na ta način določajo notranje (»mi«) in zunanje skupine (»oni«) (van Dijk 2004, 49) – z drugimi besedami: služijo kot dodatna potrditev negativne reprezentacije drugih oz. pozitivne samoreprezentacije.

¹¹ Retorične strukture lahko služijo funkciji »ideološke manipulacije« (van Dijk 1998, 208) oz. »ideološkega nadzora«, če je »informacija, ki je za nas neugodna, prikrita, medtem ko je negativna informacija o njih poudarjena« (van Dijk 1995, 29). Retorične figure lahko učinkujejo kot »sredstva poudarjanja ali prikrivanja pomenov« in na ta način izpostavljajo »ideološka mnenja« (van Dijk 1998, 208) oz. »družbena prepričanja« (van Dijk 1995, 29); posledično lahko izpostavljajo »njihove« slabosti in »podcenjujejo 'naše' napake« (van Dijk 1991, 221) ter na ta način ustvarjajo polarizirano reprezentacijo.

3.2 Semiotični¹² pristop

Pri proučevanju vloge nacionalnih simbolov, ki delujejo kot »nacionalni označevalci«, se bomo v prvi vrsti oprli na Barthesov semiotični pristop, ki z vpeljavo dvojnega sistema označevanja in mitološkega znaka predstavlja nadgradnjo¹³ de Saussurjevega lingvističnega modela (Pušnik 2011, 30). Osredotočen je na vlogo jezika in signifikacije (uporabo znakov v jeziku), ki služita ustvarjanju pomenov (Hall 1997, 62). Barthes (1964/1983, 89) loči dve stopnji (ravni) označevanja: »denotacijo« in »konotacijo«, ki skupaj oblikujeta pomen ter »opisujeta odnos med označevalcem in označencem« (Chandler 2002/2007, 137). Denotacija predstavlja »prvo stopnjo označevanja«, opisno raven (tvorjenja) pomena in je zgrajena iz »označevalca« in »označenca«, ki skupaj tvorita »znak«¹⁴ (Barthes 1957/2015, 168–170). Na ravni konotacije, ki je drugi sistem označevanja, se znak na ravni denotacije oz. »denotativni znak« (združitev označevalca in označenca) pretvori v označevalca¹⁵, ki tudi na tej stopnji nase veže označenca in posledično je njun rezultat (nov) znak (Barthes 1964/1983, 91).

»Tridimenzionalno shemo«, ki, kot je prikazano v shemi 5.1, sestoji iz označevalca, označenca in znaka, tako lahko zasledimo tudi znotraj »mita«. Barthes (1957/2015, 165–166) mit razume kot »sistem sporazumevanja« ali »način pomenjanja«. »Mit je govor« in predstavlja »sporočilo«, zato »je lahko tudi drugačen, ne le usten; /.../ pisna razprava, a tudi fotografija, film, reportaža, šport, prireditve, oglaševanje, vse to je lahko nosilec mitskega govora«. Na kratko: »vse, kar spada v pristojnost diskurza, je lahko mitsko«.

Mit torej predstavlja drugo raven pomena. Je »poseben sistem, saj temelji na semiološki shemi, ki je obstajala pred njim: mit je semiološki sistem drugega reda«, v katerem sicer delujeta »dva semiološka sistema«; prvo stopnjo Barthes (1957/2015, 171) poimenuje »govorica-objekt«, saj gre za »lingvistični sistem«, torej »način reprezentacije«, ki ga mit uporabi, da »zgradi lastni objekt«. Na stopnji denotacije gre torej za »deskriptivno raven« (Barthes v Pušnik 2011, 32), medtem ko je druga stopnja »mit sam«, ki je »metagovorica«, saj

---

¹² Semiotika se ukvarja s proučevanjem »vsega, kar je lahko razumljeno kot znak« (Eco v Chandler 2002/2007, 2); »besede, zvoki, geste in objekti« so tako predmet (sodobne) semiotične analize (Chandler 2002/2007, 2), saj »lahko služijo kot označevalci v produkciji pomena« (Hall 1997, 37).

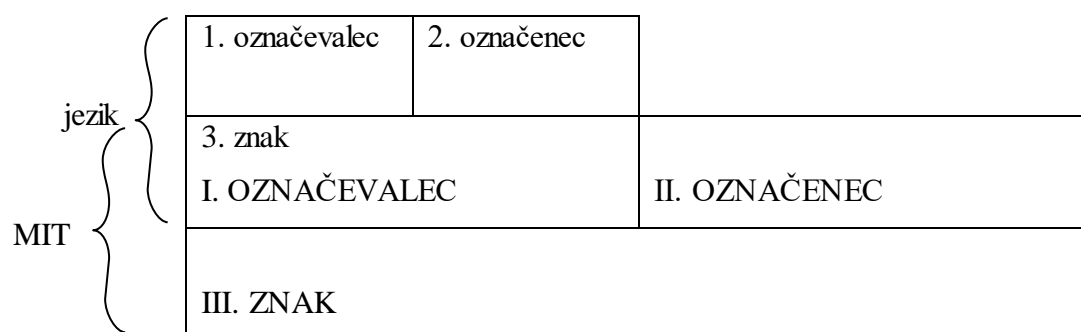
¹³ Barthes opozarja, da znak poleg »primarnega eksplicitnega pomena« nosi tudi implicitni pomen (Pušnik 2011, 30), zato vpelje raven konotacije.

¹⁴ Znak je »asociativna vsota« označenca in označevalca (Barthes 1957/2015, 168).

¹⁵ Z drugimi besedami: »konotacijski označevalci« (ali konotatorji) so sestavljeni iz znakov denotativnega sistema (Barthes 1964/1983, 91).

gre pri mitu za »jezik drugega reda« (Barthes 1957/2015, 117) oz. »drugi jezik, s katerim govorimo o prvem jeziku«. Konotacija predstavlja kompleksnejšo, »kulturno raven pomena« (Hall 1997, 39), saj se tu »znak poveže s širšim semantičnim poljem kulture« (Barthes v Pušnik 2011, 31–32); v interpretacijo (končnih) znakov na tej ravni se vključijo »širša področja družbene ideologije«, kamor sodijo »splošna prepričanja, konceptualni okviri in vrednostni sistemi družbe« (Hall 1997, 39) – mit namreč operira s »fragmenti ideologije« (Barthes v Hall 1997, 39).

Shema 3.1: Zgrajenost znaka

Vir: Barthes (1957/2015, 170).

Če do zdaj opisano apliciramo na televizijski prostor, ugotovimo, da ključno vlogo pri ustvarjanju (ideoloških) pomenov igrajo različni načini, kako kamera prikaže dogajanje (Berger 2014, 33), zato bomo v analizi pozorni tudi na »kadriranje«, ki kot »ena temeljnih operacij režije« (Mrak 2014, 44) določa način, na katerega je prikazan televizijski prostor.

Giannetti (2008, 13–17) opozarja, da snemalni koti (označevalci), ki služijo kot »avtorski komentar« (televizijske produkcije), konotirajo različne pomene oz. specifičen položaj tistega, kar je ujeta v kader: snemanje v višini oči naj bi predstavljalo normo in posledično nima nekega dramatičnega učinka, medtem ko poševni kot (bočni nagib kamere) konotira neravnovesje ali napetost. Ptičja perspektiva (od zgoraj navzdol/ekstremni visoki kot) konotira nepomembnost, inferioren položaj ali nepriljubljenost subjekta. Podobno učinkuje tudi visoki kot (od zgoraj), ki (sicer v manjši meri) prav tako konotira subjektovo nepomembnost in neškodljivost oz., kot pravi Berger (2014, 33), majhnost oz. šibkost označenca in pozornost usmeri na prizorišče oz. okolje. Ravno nasprotno učinkujejo nizki koti (od spodaj), ki lahko v ljudeh vzbudijo strahospoštovanje ali prikazujejo junaštvo – konotirajo namreč subjektovo superiornost, dominanco (Giannetti 2008, 17) oz. avtoriteto, moč

označenca (Berger 2014, 33). Podobno uporaba bližnjega plana konotira pomembnost stvari, srednji plan je uporaben za prikaz gibanja, daljni plan pa pozornost usmerja na prizorišče (Giannetti 2008, 12–13).

4 ANALIZA NA PRIMERU TELEVIZIJSKEGA ŠPORTNEGA PRENOSA

V tem delu diplomske naloge se osredotočamo na proučevanje načina, na katerega se kaže nacionalizem v televizijskih prenosih športnih dogodkov¹⁶. Analizo diskurza, skozi katero naslavljamo verbalni vidik (vloga komentatorske retorike), v kombinaciji s semiotično analizo, kjer nas zanima vizualni vidik (prikaz nacionalne simbolike), bomo izvedli na primeru enega (posnetka) televizijskega športnega prenosa smučarskih skokov v Planici. Na drugem programu Televizije Slovenija je bil predvajan 18. marca 2016 ob 15. uri popoldan. Leto 2016 smo izbrali iz dveh razlogov: ker predstavlja bližnjo preteklost in ker so takrat mediji neprestano poročali o dosežkih Petra Prevca – in, kot vemo, so uspehi smučarjev skakalcev v preteklosti že utrjevali prepričanje o slovenski premoči (Stankovič 2004, 244). Naslednji faktor je bila lokacija: planiški poleti (poleg novoletne turneje in svetovnih prvenstev) predstavljajo vrhunec (zaključek op. a.) skakalne sezone in tudi »množični festival nacionalne identitete« (Krefl 2011, 93).

S pregledom posnetkov prenosov iz Planice v letu 2016 smo ugotovili, da se ti med seboj bistveno ne razlikujejo (enak format in podobna vsebina) in da dolžina ene oddaje (120 minut) nudi dovolj gradiva za celostno obravnavo. Za analizo izbrane oddaje smo se odločili, ker je bila leta 2016 časovno umeščena med preostala prenosa tekmovanj iz Planice, ki sta bila na sporedu 17. in 20. marca. V vseh primerih je v vlogi televizijskega športnega komentatorja dogajanje komentiral Andrej Stare (RTV SLO 2 2016).

Komentatorji kot »predstavniki televizijskega glasu« govorijo »v imenu institucij, ki jih predstavljajo«, kar pomeni, da »prenos že vsebuje nek odtis institucije same« (Pankov in drugi 2009, 4): na novinarjevo izbiro besed in izjave vplivajo »mnenja, nagnjenja in ideologije«, ki v neki družbi prevladujejo (Chilton; Geis; Kress; Sandell v van Dijk 1991, 210). Analiza televizijskega športnega komentarja tako ne bo razkrila zgolj mnenj na

---

¹⁶ Televizijski športni prenos je medijska kulturna forma, ki omogoča komunikacijo televizije z njenimi gledalci. S »stalno prisotnostjo, kontinuiteto in koncentriranostjo produkcije prenosov smučanja« lahko kot stranski produkt (določenih tipov režije ali komentarja) ali »ideološki rezultat« reproducira nacionalizem (Kotnik 2001, 85–92), zaradi česar se v analizi osredotočamo na različne načine, prek katerih se tako na ravni verbalnega kot vizualnega reproducirajo ideološka prepričanja.

individualni ravni, temveč bo omogočila tudi vpogled v širši kontekst medijske reprodukcije nacionalizma. Na podlagi komentatorjevih izjav bomo tako poskušali izluščiti reprodukcije nacionalizma in jih pojasniti v skladu z interpretiranimi pomeni vizualnega prikaza televizijskega prenosa.

4.1 Analiza diskurza in semiotična analiza na primeru televizijskega športnega prenosa

V prvem koraku analize se osredotočamo na identificiranje načina vzpostavljanja distance med nacijami, kjer bomo pozorni tako na eksplicitne načine izražanja kot tudi na bolj prikrita, morda na prvi pogled nepomembne vidike govora in vizualnega prikaza, prek katerih se, kot s svojo teorijo banalnega nacionalizma opozarja Billig (1995, 6), lahko reproducirajo »zamišljene skupnosti¹⁷«.

Prenos se začne s prikazom tabel: prvi je seznam sodnikov (raven denotacije), v katerem so (poleg imen in priimkov na levi) na desni strani izpisane kratice in prikazane nacionalne države (označevalci nacionalnosti), ki konotirajo nacionalne pripadnosti. Na ravni mita ustvarjajo razlikovanje med (izpostavljenimi) subjekti kot pripadniki določenih nacionalnih skupnosti ter poudarjajo vlogo nacionalne države in idejo nacije¹⁸ v kontekstu športnih tekmovanj. (Glej prilogo A: Nacionalna simbolika v tabelarnih prikazih).

Vzpostavljanje razlike in ustvarjanje občutka ločenosti med nacijami dodatno utrdijo komentatorjeve izjave. Komentator (RTV SLO 2 2016) v predstavitve posameznih tekmovalcev vselej vključi podatek o nacionalni državi ali nacionalnosti kot neki (bistveni) lastnosti, ki je del subjekta samega; na ta način opredeljevanje posameznikov kot pripadnikov posameznih nacionalnih skupnosti deluje kot naravno, kot nekaj samoumevnega. O Janu Maturi na primer pove, da prihaja »iz Češke«, Ryoyuja Kobayashija označi kot »Japonca«, Villa Larinta pa predstavi kot »Finca«.

Podobno, z uporabo pridevnika »slovenskih«, točno določene športnike umesti v nacionalno kategorijo »Slovencev«, s čimer opozarja na njihovo vlogo predstavnikov »slovenske«

---

¹⁷ Pri definiranju nacije sledimo Andersonovi (1991/2007) ideji zamišljene skupnosti, znotraj katere športniki kot predstavniki te skupnosti (Hobsbawm 1990/2007) v ljudeh vzbujajo tako pričakovanja kot tudi občutke nacionalne pripadnosti in se definirajo zlasti skozi izključujoč odnos do drugih (Schnapper 1994).

¹⁸ Nacijo definiramo kot zamišljeno skupnost (Anderson 1991/2007), znotraj katere športniki kot predstavniki te skupnosti (Hobsbawm 1990/2007), v ljudeh vzbujajo tako pričakovanja kot tudi občutke nacionalne pripadnosti in so definirani zlasti skozi izključujoči se odnos do drugih (Schnapper 1994).

nacionalne skupnosti. Odločilno vlogo pri vzdrževanju »ideje 'umeščenosti' v določeno nacionalno skupnost« (Bajt 2014, 1347) igra »rutinska« uporaba preprostih (prozaičnih) besed, s katerimi operira »vsakdanji« banalni nacionalizem (Billig 1995, 93–127). Opažamo, da pridevnik »slovenski« pogosto nadomesti osebni zaimsek »naši«, ki služi kot opomnik nacionalnosti (Billig 1995, 93–94) – na ta način komentator tako sebe kot tudi gledalke in gledalce, ki jih nagovarja, pozicionira znotraj zamišljene skupnosti »Slovenk« in »Slovencev« ter omogoči vzpostavljanje ločenih pozicij (»mi« v nasprotju z »drugimi«), pa tudi predstav med pripadniki notranje (slovenske) nacije in zunanji (drugimi) nacijami (Chilton v Pankov in drugi 2009, 3–4). Posredno se ustvarja tudi mit o enotni naciji in vzdržuje distanca do ostalih nacij oz. reproducira zavest o (slovenski) nacionalni identiteti, ki »nas« (kategorijo »Slovencev«) združuje in ločuje od »Drugih«. Prav tako opažamo, da drugih športnikov kot predstavnikov kategorije »ostalnih« nikoli ne naslavlja z osebnimi zainki (torej »oni«, »drugi«, »ostali« itd.). Distanca je vzpostavljena bolj implicitno: prek potrjevanja nacionalne identitete »notranje skupine« ali »nas« (van Dijk 2004, 49). V danem primeru je torej vzpostavljanje distance »slovenske« nacije na eni in z »ostalimi« nacijami na drugi strani možno zaslediti predvsem prek »drugačenja« (Vezovnik 2009, 29); ločevanje med »Slovinci« in »Drugimi« je prisotno skozi celoten komentar.

Poleg vloge vzdrževanja distance konstantno izpostavljanje nacionalnosti implicira pomembnost te informacije, kar lahko povežemo s konstitutivno vlogo javne televizije, v našem primeru Radiotelevizije Slovenija, ki s programi za nacionalno skupnost (kot je televizijski prenos poletov v Planici, op. a.) integrira državljane v »prakse nacionalne pripadnosti« (Titley in drugi 2014); gledalke in gledalci so tako definirani kot »Slovenke« in »Slovinci«, ki skupaj tvorijo »slovensko nacijo« in s tem zavedanjem, z imaginacijo ali skupno predstavo o enotni naciji, pripomorejo k vzdrževanju »zamišljene skupnosti« (Anderson 1991/2007, 21–23); dani komentar torej služi za utrjevanje ideje o skupni (slovenski) naciji.

Enega izmed načinov »za zagotavljanje pozitivnega pojmovanja nacionalne identitete s poudarjanjem edinstvenosti in dosežkov naroda« (Finell in Liebkind v von Scheve in drugi 2014, 5–6), pa tudi »za dokazovanje zvestobe narodu« (Satterfield in Godfrey v von Scheve in drugi 2014, 5–6), bodisi skozi medije, potrošno kulturo ali »druga področja družbenega življenja« (Billig 1995, 93), predstavlja (ponavljajoča se) uporaba nacionalnih simbolov. V nasprotju z (večinoma prezrtimi) nacionalnimi simboli »ostalnih« nacij (odsotnost konotira nepomembnost) kamera pogosto prikaže slovenske nacionalne zastave, zlasti pred in/ali po

skokih posameznih slovenskih skakalcev, kar njihove nastope uokviri v specifičen nacionalni kontekst (zastave kot označevalci slovenskosti), skakalce pa označijo kot »Slovence« in (z ideologijo nacionalne enotnosti in prevlade v ozadju) vzdržujejo mit nacije. Tako na primer pred skokoma Jurija Tepeša in Petra Prevca na denotativni ravni najprej v ospredju vidimo zastave, ki jih glede na označevalce (barve in nacionalni grb) lahko definiramo kot slovenske. Sprva so prikazane v bližnjem planu, kar konotira njihovo pomembnost. (Glej prilogo B: Prikaz nacionalnih zastav). Z oddaljevanjem kamere v nadaljevanju je v kader zajetih večje število zastav in tudi precejšnje število ljudi, ki s temi zastavami mahajo in tako izražajo svojo nacionalno pripadnost (Billig 1995, 11). Glede na označevalce (nacionalne zastave, kape z nacionalnimi grbi in napisom »Slovenija«) ti ljudje reprezentirajo »slovenske navijače«. V ozadju zasledimo gore, ki konotirajo naravo in moč, hkrati pa predstavljajo označevalec za slovenskost (asociacija na »slovenske« gore, Triglav). Prikazana pokrajina tako služi za vzdrževanje mita o smučanju kot slovenskem avtohtonem športu (Kotnik 2009). Celoten prikaz (snemanje v višini oči in uporaba daljnega plana) na simbolni ravni konotira povezanost med navijači (subjekti) in zastavami (objekti, ki omogočajo izražanje nacionalne pripadnosti) v okolju, ki je zajeto v kader. (Glej prilogo B: Prikaz nacionalnih zastav). Podobno sporočilo je ustvarjeno tudi po prvem skoku Petra Prevca, ko so nacionalne zastave in navijači prikazani iz visokega kota in v daljnem planu, kar daje vtis neskončne množice ljudi, med katerimi prevladujejo pripadniki slovenske zamišljene skupnosti. (Glej prilogo B: Prikaz nacionalnih zastav). Vse skupaj utrjuje idejo o slovenski naciji, ki se skozi uporabo simbolov »uteleša« in vzdržuje kot »zamišljena skupnost« (Hobsbawm 1990/2007; Anderson v von Schleve in drugi 2014, 5).

Ideologijo o enotnosti nacije zasledimo tudi v ozadju komentatorskega diskurza: komentator skozi celoten prenos z različnimi retoričnimi figurami ilustrira dogajanje in na ta način poudarja določene pomene (van Dijk 1998, 208). Z metaforo »temperatura narašča« in s personifikacijo, da bo Planica »ponovno ponorela«, opiše pričakovanje, s katerim naj bi gledalci »nestrpno čakali« nastope »slovenskih skakalcev«, z retoričnim vprašanjem »Kdo bi uspel prešteti vse te slovenske zastave?« in s frazemom »ne da se jih prešteti« pa izpostavlja številčnost zastav in posledično »slovenskih« navijačev, za katere pravi, da so nad dogajanjem »navdušeni«. Ne le o občutkih gledalcev, iz komentatorjevih izjav (opisa doživljanja nastale situacije) lahko sklepamo tudi o njegovi čustveni vpletenosti; pogosto pa tudi samega sebe pozicionira kot pripadnika slovenske nacionalne skupnosti.

Idejo o nadvladi nacije ponazarja in reproducira tudi način, na katerega je v televizijsko naracijo vpeta podoba planiške letalnice. Na ravni denotacije je objekt, ki ga zaradi označevalcev prepoznamo kot skakalnico, vselej pozicioniran na sredino posnetka in prikazan v celoti, od spodaj navzgor (nizki kot), kar konotira njegovo mogočnost in pomembnost ter v povezavi s preostalimi simbolnimi znaki (zastavami in posledično navijači) in ob upoštevanju širšega (vnaprej poznanega) konteksta (ozemlje Republike Slovenije) na ravni mita promovira ideologijo o premoči slovenske nacije. Najmočnejše sporočilo je ustvarjeno ob zaključku prenosa, ko je v ozadju na desni strani (snemana od spodaj navzgor) v celoti prikazana letalnica, kar odraža veličino, pomen pa zaokroži (slovenska) zastava, ki plapolja v ospredju na desni strani in simbolizira slovensko nacionalno skupnost. Prikazana je v bližnjem planu in snemana z nizkega kota (od spodaj navzgor), kar konotira superiornost in na ravni mita, v svoji vlogi nacionalnega simbola, reprezentira dominanten položaj slovenske nacije. (Glej prilogo C: Prikaz skakalnega objekta).

K ustvarjanju specifičnega vzdušja pripomore tudi komentator, ki s svojimi izjavami favorizira »slovenske skakalce«, s čimer neposredno reproducira nacionalne preference, oddalji pa se od objektivnosti, h kateri bi kot novinar sicer moral stremeti. Dobimo občutek, da gre pri izražanju želje po uspehu (in naklonjenosti do) nacionalnih predstavnikov za nekaj legitimnega, družbeno zaželenega, zato svoje mnenje lahko svobodno izrazi. Prav tako gledalce neposredno nagovarja k »navijanju« za predstavnika slovenske nacionalne skupnosti, denimo z uporabo besedne zveze »stisnimo pesti« (RTV SLO 2 2016), z retoričnim vprašanjem »kaj drugega kot zmago danes tu pričakujemo, ane da?« (RTV SLO 2 2016) pa izraža prepričanje o nacionalnem uspehu.

Kot enega najbolj izpostavljenih športnikov prepoznamo Petra Prevca; odraz njegove avtoritete predstavlja kadriranje v zaključnem delu ponovljenega posnetka njegovega prvega skoka, zlasti v primerjavi s preostalimi skakalci. Ti so sicer v določenem delu skoka prav tako prikazani iz nizkega kota (od spodaj navzgor), a nekoliko bolj od strani (Glej prilogo D: Prikaz nacionalnih junakov). Za razliko od drugih je Peter Prevc sneman od spredaj, kar daje občutek nadvlade in skupaj s prehajanjem iz daljnega plana v srednji plan ustvari neko dramatičnost. Prav tako nižji kot kamere omogoči, da v določenem trenutku v ozadju vidimo zgolj nebo, kar konotira subjektov superiorni položaj – na ta način se ustvari razlika do vseh preostalih skakalcev oz. na ravni mita utrjuje ideja o subjektovi (pre)moči (utemeljena na podlagi najvišjega števila točk v svetovnem pokalu). (Glej prilogo D: Prikaz nacionalnih junakov). Da se distanca lahko vzpostavlja med posameznikom kot (posebej izpostavljenim)

predstavnikom neke nacije in ostalimi, smo zasledili tako na ravni vizualnega kot verbalnega, o čemer bomo podrobneje spregovorili v nadaljevanju.

4.2 Aplikacija sheme ideološkega kvadrata na primeru televizijskega športnega prenosa

Na podlagi dosedanjih ugotovitev smo v naslednjem koraku želeli izvedeti, kako se kaže podoba nacije. Fokusirali smo se na načine, na katere so reprezentirani športniki kot predstavniki posameznih nacij (Hobsbawm 1990/2007). Komentatorjeve izjave smo poskušali opredeliti v skladu s strukturo ideološkega kvadrata, ki smo jo predstavili v teoretičnem delu, zato smo bili pozorni na specifične opisev »nas« v primerjavi z »njimi«, s čimer smo želeli opozoriti na ideološko reprodukcijo v tekstu.

4.2.1 Izražanje »naših« pozitivnih lastnosti ali dejanj oz. poudarjanje pozitivnih informacij ali stvari o »nas«

V komentarju pogosto zasledimo poudarjanje »naših« prednosti. Slovenski skakalci (predstavljajo slovensko zamišljeno skupnost) so povečini predstavljeni na način, ki izpostavlja njihove pozitivne lastnosti in uspehe; posledično jih lahko označimo za »nacionalne heroje« (Orwell 1945/1992, 37) oz. »nacionalne junake« (Kreft 2011, 92), saj prispevajo h konstrukciji (pozitivne) nacionalne podobe, pa tudi k reprodukciji ideje o odličnosti »slovenske« nacionalne skupnosti, saj utelešajo določene ideale, ki jih narodi »potrebujejo« za svoje delovanje in obstanek (Smith 1991a, 57).

Iz komentatorjevih ekspresivnih in obsežnih opisov (dosežkov) slovenskih skakalcev tako izvemo, da so v preteklosti tako v Planici kot tudi drugje že zmagali, kar v kontrastu z večinoma okrnjenimi opisi »drugih« ustvarja občutek oz. izraža idejo nadvlade nad »drugimi« (preostalimi športniki in nacijami). O Juriju Tepešu izvemo (RTV SLO 2 2016), da je v Planici dvakrat zmagal in da je »z odličnim dosežkom« dosegel »deveti najdaljši polet vseh časov na svetu«. Za Roberta Kranjca pravi (RTV SLO 2 2016), da je »prvi Slovenec, ki je zmagal na tekmi svetovnega pokala v poletih«, in ga opiše s pridevniki »odličen« in »eleganten«. Z izrečenim sugerira na »odličnost« in poudarja uspeh slovenskih skakalcev, kar je, kot smo že omenili, najbolj očitno v opisovanju Petra Prevca.

Največkrat ga predstavi kot »zmagovalca svetovnega pokala« (RTV SLO 2 2016), s čimer poudari njegovo nadvlado nad »drugimi«. Izpostavi tudi, da je »zbran, skoncentriran kot vselej« (RTV SLO 2 2016), in tako posredno kot ideal predstavi »samokontrolo«, ki naj bi

odražala vrhunske športnike. Proti koncu prenosa so komentatorjevi (RTV SLO 2 2016) opisi vse bolj ekspresivni; opiše ga kot »velikega šampiona z drugega planeta«, medtem ko so »ostali« »daleč, daleč zadaj« – z metaforo »z drugega planeta« in s ponavljanjem ponazori oz. poudari njegovo premoč (in inferioren položaj preostalih). Stopnjevanje se nadaljuje tudi v drugem delu prenosa, kjer drugi skok Petra Prevca označi (RTV SLO 2 2016) kot »fantastičen dosežek« in »dosežek /.../, ki se mu lahko samo priklonimo«. Z uporabo množine implicira na izražanje spoštovanja s strani celotne slovenske nacionalne skupnosti.

Uspehi Petra Prevca predstavljajo osrednjo temo tudi v (po)govorih športnih novinarjev Polone Bertoncelej, Aleša Potočnika in Mihe Mišiča. Slednji (RTV SLO 2 2016) ga neposredno označi za »šampiona«, z izjavo »Peter je zelo dominanten v letošnji sezoni« pa potrjuje prepričanje o nadvladi slovenskega športnika. Aleš Potočnik (RTV SLO 2 2016) Petra Prevca in Roberta Kranjca opiše z besedami »slovenska junaka«, njuna skoka pa kot »skoka najboljših dveh naših«, s čimer opozori na njuno (ter svojo in gledalčevo) pripadnost slovenski naciji.

Roberta Kranjca opiše še s pridevniki »odličan«, »fenomenalen« in »visoko motiviran«, ko pravi »če kdo danes lahko Petra premaga, je to pravzaprav Robi«, pa utrjuje idejo o superiornosti slovenske nacije. Prav tako v intervjuju s Petrom Prevcom, kjer mu pravi: »vse ste pobrali«, sugerira na njegovo (in posledično slovensko) nadvlado, z izjavo, ki spominja na retorično vprašanje: »Peter, še veliko bo tukajle dobrih skokov, kajne?«, pa izrazi pričakovanje in prepričanje o uspehih slovenskih športnikov. Ideologija nacionalne premoči je tudi v ozadju intervjuja Polone Bertoncelej s trenerjem Goranom Janusom, kjer novinarka izpostavi (RTV SLO 2 2016), da je Peter Prevc osvojil »še« (torej poleg vsega ostalega) »mali kristalni globus« in da »letos osvoji vse, kar je na voljo«. Z nenehnim izpostavljanjem njegovih dosežkov se reproducira pozitivna podoba slovenske nacije.

Čeprav je zmagal Robert Kranjec, opazamo, da se večina (po)govorov osredotoča na Petra Prevca. Deležen je številnih pohval, kar implicira, da so kot najbolj pomembni ali omembe vredni definirani konstantni dosežki. Komentator (RTV SLO 2 2016) to posredno izjavi, ko ga opiše z besedami »vselej zanesljiv«, pogosto pa je omenjeno tudi število zmag, ki jih je v tistem letu dosegel. Da je skozi celoten komentar najpogosteje omenjen in najboljšeje predstavljen ravno »prvi v seštevku svetovnega pokala« (RTV SLO 2 2016), implicira tudi, da je v slovenski družbi uspeh visoko vrednoten; predstavlja nekaj, s čimer se slovenska nacija (lahko) identificira in k čemur teži, kar posredno ubesedi tudi komentator, ko pravi, da »Petru

Prevcu manjka samo še svetovni rekord, da bi to sezono napravil ne sanjsko, ampak nadsanjsko, res« (RTV SLO 2 2016).

Tako kot v preteklosti smučanje še danes služi kot (identitetni) označevalec odličnosti slovenskega naroda (Stankovič 2004, Starc 2006) oz. »slovenske športne nacije« (Kotnik 2009, 194); izjava »Planica 2016, nadgradnja te sezone, najboljše v zgodovini slovenskega skakanja na smučeh« (RTV SLO 2 2016) potrjuje (historično utemeljeno) prepričanje o »smučarskem skakanju« kot »slovenski stvari« (Kotnik 2009, 193) oz. »nacionalnem športu«, kjer se »slovenska nacija identificira« s športniki in od njih pričakuje vedno nove (svetovne) rekorde (Kreft 2011, 93). Na ta način se vzdržuje »mit o smučanju kot slovenskem avtohtonem nacionalnem športu« (Kotnik 2009, 193).

Smučarsko skakanje kot mednarodni šport »zbližuje« pripadnike iste nacije in jim omogoča občutek kolektivne pripadnosti (Hobsbawm 1990/2007, 58–59), zlasti prek »kolektivnih čustev« in »ideologij« (Balibar 2001/2007, 26), ki se pojavljajo med skupinami z nasprotujočimi si interesi (van Dijk 2004, 49). V našem primeru gre tako za boj med nacijami (Orwell v Hobsbawm 1990/2007, 169–170), ki stremijo k čim boljšim rezultatom tekmovalcev kot predstavnikov teh skupnosti. Poudarjanje nacionalnega uspeha je razvidno iz izjave »Slovenija [ima] letos 16 zmag, pet drugih in sedem tretjih mest, kar 28 uvrstitev na stopničke, tudi to je seveda naš svetovni rekord, kajti redko se dogaja, da je ena država, ena nacija, ena skakalna ekipa tako premočna, kot je letos Slovenija v svetovnem pokalu« (RTV SLO 2 2016). Individualni uspeh športnika je zreduciran na kolektivni uspeh nacije, s čimer je tekmovalcu kot posamezniku na nek način odvzeta njegova individualna in pripisana »kolektivna identiteta« (Schnapper 1994, 106), na podlagi katere se pripadniki slovenske nacionalnosti in identitete lahko identificirajo in sebe prepoznajo kot »Slovence«.

Obenem se reproducira tudi prepričanje o superiornosti nacije kot posebne skupine ljudi. Z uporabo prislova »redko« opozarja na »edinstvenost« dosežka, s pridevnikom »premočna« pa sporoča, da so druge države, nacije in skakalne ekipe »šibke«. Skozi ponavljanje in stopnjevanje lahko prepoznamo idejo o povezanosti, enotnosti nacije, uporaba besedne zveze »naš svetovni rekord« pa vnovič implicira, da je uspeh skakalcev tudi uspeh nacije in njenih pripadnikov. Ideološko prepričanje o »našik« premoči nazorno ilustrirata tudi izjavi (RTV SLO 2 2016): »Ponovno Slovenija daleč, daleč v ospredju in mislim, da smo tudi v razvrstitvi ekip prišli na drugo mesto.« in »Slovenija je v smučarskih poletih številka ena na svetu, pa ali je to drugim všeč, ali pa ne, vendarle.« Idejo o superiornosti nacije komentator (RTV SLO 2 2016)

reproducira tudi z izjavo »Prepričan sem, da lahko Slovenija doseže še dve zmagi«, saj bi to pomenilo dve zmagi na preostalih dveh tekmovanjih v Planici.

4.2.2 Izpostavljanje »njihovih« negativnih lastnosti ali dejanj oz. poudarjanje negativnih informacij ali stvari o »njih«

V prenosu redko zasledimo eksplicitno negativno opisovanje »drugih«. »Njihove« negativne lastnosti so izpostavljene implicitno, skozi komentiranje pomanjkljivosti »njihovih« dejanj. Komentator tako pogosto »njihove« dolžine skokov označi s pridevnikom »kratek« ali »prekratek« in tako opozarja na »njihovo« nekompetentnost, zlasti v primerjavi z dolžinami skokov predstavnikov slovenske reprezentance, kar ponazarja tudi izjava: »Še en Japonec je tule, Kento Sakuyama. /.../ A, tudi on kratek, tudi on bo zaostal za Nagličem v tem trenutku. /.../ Sakuyama je seveda zaostal za našim.« (RTV SLO 2 2016). Ob tem izraža tudi neko veselje ali ponos, kar ponovno priča o njegovi čustveni vpletenosti v dogajanje. V nekaterih primerih posebej izpostavi tudi »njihove« pomanjkljivo izvedene predhodne skoke, ko na primer pri Lukasu Hlavi poudari (RTV SLO 2 2016), da se je »komajda uvrstil na tekmo«. S pridevnikom »skromen« in z metaforo v izjavi, da je »njegova uvrstitev v finale /.../ splavala po vodi«, ponazarja športnikov neuspeh. Opazimo torej, da se komentator poslužuje tudi retoričnih sredstev, s katerimi izpostavlja »njihove« slabosti (van Dijk 1991, 221) in na ta način izpostavlja neka »ideološka mnenja« oz. »družbena prepričanja« (van Dijk 1995, 29) – v našem primeru o nekompetentnosti omenjenih smučarjev kot predstavnikov »drugih«.

Zasledimo tudi bolj razgibano opisovanje »njihovih« dejanj in lastnosti. Pogosta je kombinacija poudarjanja »njihovih« slabosti na eni in »prednosti« na drugi strani. Komentator (RTV SLO 2 2016) tako denimo Severina Freunda sprva prikaže kot »slabšega« od »slovenskega« skakalca, ko pravi, da »zaostaja že 709 točk za Prevcem v seštevku svetovnega pokala«, po drugi pa ga označi za »izjemno elegantnega« ter pove, da »ima dve zmagi v svetovnem pokalu v poletih« in »naslov svetovnega prvaka v poletih v Harrachovu«.

Prav tako izpostavljanje pomanjkljivosti »Drugih« ni vselej izraženo v relaciji z rezultati ali dosežki slovenskih skakalcev. O Andreasu Wanku komentator pove (RTV SLO 2 2016), da »ni pravi letalec«, saj je njegova »tehnika povsem drugačna, kot jo imajo vrhunski letalci«; negativna primerjava z »vrhunskimi« skakalci implicira, da sam »ni vrhunski«, ni tako dober kot nekateri drugi, ki pa niso nujno predstavniki slovenske nacije.

4.2.3 Prikrivanje »naših« negativnih lastnosti ali dejanj oz. ublažitev negativnih informacij ali stvari o »nas«

V komentarju zasledimo nekaj primerov ublažitve negativnih stvari o »nas«. Informacijam o neuspehu slovenskih skakalcev tako sledi ali upravičevanje ali preusmeritev pozornosti. Denimo o Juriju Tepešu komentator (RTV SLO 2 2016) sprva pove, da se je »komajda« uvrstil na tekmovanje, kar nato odpravi in preusmeri z izjavo: »Toda tekma je nekaj drugega.« S tem opozarja, da ima še vse možnosti za uspeh, kar podpre s pozitivno informacijo, da je »83-krat /.../ poletel prek 200 metrov.« Tudi v nadaljevanju skuša prikriti neugodno informacijo (četrto mesto v tistem trenutku), ko o slovenskem športniku pravi, da za skakalcem na prvem mestu »zaostaja samo za štiri točke in pa desetinko«. S tem ublaži dejstvo, da sta med slovenskim skakalcem, ki ga želi prikazati kot uspešnega, in prvouvrščenim še dva tekmovalca.

Razlog za prikrivanje »naših« negativnih dejanj prepoznamo v potrebi po ohranjanju pozitivne podobe nacije. Čeprav je na tekmovanju nastopilo šest slovenskih športnikov, sta v zadnjem delu televizijskega prenosa izpostavljeni zgolj prvo mesto Roberta Kranjca in drugo mesto Petra Prevca. Obravnava vseh slovenskih skakalcev torej ni enakovredna – opazno je odvrčanje pozornosti. Povsem v ozadju, nekako prikriti so namreč preostali štirje slovenski športniki. Komentator njihove dosežke v precejšnji meri zanemari oz. jih ne omenja ter pozornost usmerja na »prva dva«. Edino njima tudi čestita, ko pravi: »Bravo, Robi, bravo, Peter, ki sta prvi in drugi!« (RTV SLO 2 2016). Jurija Tepeša sicer še omeni, vendar zgolj zato, da gledalce opomni na nacionalni uspeh iz predhodne sezone: »Lani sta bila tu Prevc in Tepeš, letos pa Peter Prevc in pa Robi Kranjec.« (RTV SLO 2 2016). Prikrivanje »nižjih« uvrstitev »slovenskih« tekmovalcev kot nečesa slabega je opazno tudi pri (po)govorih drugih (športnih) novinarjev, ki o njih sploh ne spregovorijo, temveč se fokusirajo zgolj na Roberta Kranjca in še posebej na Petra Prevca.

4.2.4 Ublažitev »njihovih« pozitivnih lastnosti ali dejanj oz. prikrivanje pozitivnih informacij ali stvari o »njih«

Bolj kot izpostavljanje »njihovih« negativnih lastnosti v komentarjih zasledimo ublažitev »njihovih« pozitivnih dejanj, zlasti z ustvarjanjem polarizirane reprezentacije (van Dijk 2004, 49) skozi zgradbo izjave, ki v prvem delu sporoča nekaj pozitivnega o »njih«, nato pa s pozitivno informacijo o »nas« ustvari kontrast, kar omili ali celo razvrednoti uspeh »drugih«.

Komentator (RTV SLO 2 2016) tako o Michaelu Hayböcku, skakalcu, ki predstavlja »zunanjo skupino« ali »njih«, najprej pove nekaj pozitivnega in ga pohvali: »Odlično je prišel, u, bravo, bravo.« Nato pa (ironično) doda, da je bila dolžina njegovega skoka »seveda« (implicira, da o tem ni dvomil, kot da gre za nekaj samoumevnega) deset metrov »prekratka«, da bi premagal slovenskega skakalca. Na ta način, tj. s sugeriranjem, da je predstavnik »notranje skupine« ali »nas« »boljši«, podcenjuje njegov dosežek.

Podobno nasprotje ustvari (RTV SLO 2 2016) tudi, ko predstavi Kamila Stocha, kjer ga najprej opiše pozitivno kot »prvega zmagovalca Planice«, v drugem delu pa dosežen rezultat razvrednoti z omembo razlike v dolžini skoka v primerjavi s slovenskim skakalcem, ko pravi »Takrat z deset metrov krajšim skokom kot Robert Kranjec,« kar stopnjuje do mere, ko odkrito izrazi svoje dvome o pravilnosti izračuna točk: »Čudno je bilo vse skupaj takrat pri izračunu.« Ne gre torej le za podcenjevanje njegove zmage, temveč tekmovalčev dosežek na nek način tudi zanika.

Prikrivanje »njihovih« pozitivnih dejanj zasledimo tudi v izjavah (RTV SLO 2 2016): »Freund zaostaja že 709 točk za Prevcem u seštevku svetovnega pokala« oz. »ima Peter Prevc kar 709 točk prednosti pred Nemcem Severinom Freundom«, saj komentator zamolči, da je Severin Freund drugi najboljši skakalec v svetovnem pokalu. Namesto tega izpostavi, da je »Nemec« (predstavnik kategorije »oni«) slabši oz. poudari, da je slovenski skakalec boljši. Prav tako za nobenega izmed tekmovalcev »drugih« nacionalnosti ne izvemo, kolikokrat so že skočili prek 200 metrov. Izjemi sta zgolj slovenska skakalca, Jurij Tepeš in Robert Kranjec, ki sta »83-krat« oz. »191-krat« preskočila 200 metrov.

5 SKLEP

Ugotavljamo, da se skozi celoten televizijski športni prenos vzdržuje in reproducira ideja (slovenske) nacije kot enotne nacionalne skupnosti. Nenehno izpostavljanje (na ravni verbalnega) in prikazovanje (na ravni vizualnega) nacionalnosti namreč implicira pomembnost občutkov »kolektivne pripadnosti«, ki jih omogoča nacija (Hobsbawm 1990/2007, 58–59). K utrjevanju ideje o enotni (slovenski) zamišljeni skupnosti prispevajo tudi obiskovalci v vlogi navijačev: z uporabo nacionalnih simbolov izražajo čustva pripadnosti in utelešajo nacijo (Anderson v von Scheve in drugi 2014, 5). Mit nacije se tako reproducira tudi skozi vizualni prikaz nacionalne simbolike.

Prav tako se je izkazalo, da podlago za utemeljevanje domnevne nacionalne premoči predstavljajo predvsem dosežki športnikov. Posledično ne preseneča, da je najbolj izpostavljen ravno Peter Prevc, o katerem komentator nemalokrat pove, da je najuspešnejši skakalec takratne skakalne sezone. Zlasti z izpostavljanjem njegovih dosežkov je skonstruirana ideja o superiornosti slovenske nacije, medtem ko so morebitni neuspehi ali manj odmevni dosežki drugih slovenskih športnikov potisnjeni v ozadje oz. ostanejo prikriti in tako ne ogrožajo ustvarjene podobe o slovenski naciji. Ključni namen naše diplomske naloge je bil tako pridobiti globlji vpogled v procese in načine medijske reprodukcije nacionalizma.

Distanca med »namik« in »njimik« oz. med »Slovenci« in »Ostalimi« (Vezovnik 2009, 29) je vzpostavljena implicitno – ne zasledimo izključno poudarjanja negativnih informacij ali stvari o »njih« (van Dijk 1998, 267; 2004, 44) na račun izpostavljanja uspeha »slovenske« nacije, temveč v komentatorjevih izjavah pogosto prihaja do prepleta tako »boljših« (prednosti) kot »slabših« (pomanjkljivosti) aspektov posameznega športnika (ki predstavlja »Druge/ga«) ali z vidika njegovih dejanj ali pa lastnosti na splošno. Ideološka prepričanja so tako reproducirana posredno (van Dijk 2004, 42–44), skozi diskurzivni kontrast, kot odgovor na vprašanje »kdo smo mi in kaj so Oni« (van Dijk 2004, 7), pri čemer je bolj kot izpostavljanje »njihovih« pomanjkljivosti ali nenaklonjenosti »drugim« prisotno (eksplicitno) izražanje naklonjenosti »nacijk«, »državik« in poudarjanje »naših« prednosti, z izpostavljanjem pozitivnih informacij o športnikih kot »predstavniki svoje zamišljene skupnosti« (Hobsbawm 1990/2007, 170).

Z uporabo retoričnih figur, zlasti pridevnikov in ponavljanja, so bili v komentatorjevem govoru poudarjeni predvsem pomeni (van Dijk 1998, 208), ki so utrjevali »pozitivno« predstavo »slovenske« nacionalne skupnosti. Ne gre torej toliko za neposredno zavračanje »drugih«, temveč bolj za konstrukcijo pozitivne samoreprezentacije (van Dijk 1997, 25); pozitivna podoba (slovenske) nacije se ustvarja zlasti skozi diskurz o nacionalnem uspehu in skozi diskurz o nacionalnih junakih – ti s svojimi uspehi pripomorejo k utrjevanju in reprodukciji ideje o superiornosti nacije, ki je v preteklosti že predstavljala ključni del »slovenskega nacionalističnega diskurza« (Stankovič 2004, 244), dosežki nacionalnih športnikov pa utrjujejo »predstavo o smučanju kot 'slovenski stvari'« (Kotnik 2009, 193).

Ključno vlogo pri ustvarjanju in širjenju pozitivne podobe slovenske nacionalne identitete predstavljajo mediji (Pušnik 1999, 800), zato nas ne čudi ugotovitev, da v televizijskem športnem komentarju, ki ga prenaša javna televizija, prevladujejo pozitivne informacije o

»nas« (van Dijk 1998, 267), zamolčano pa je vse, kar bi utegnilo ogroziti ustvarjeno pozitivno podobo nacije; pomembno vlogo tu igrata izpostavljanje določenih »prepričanj, predpostavk, navad, reprezentacij in praks« ter prisotnost določenih »načinov govorjenja in pisanja« (Billig 1995, 7–10), ki omogočata poudarjanje razlike oz. distanciranje (De Cillia v Pankov in drugi, 3) slovenske nacije od drugih. Upoštevali smo tudi vlogo televizijskega športnega komentatorja kot predstavnika televizijskega glasu (Pankov in drugi 2009). Komentatorjeva emocionalna vpletenost v dogajanje in izražanje nacionalne pripadnosti pričata o širokem manevrskem prostoru, ki novinarju v okviru nacionalne televizije omogoča bolj zavzeto poudarjanje »naših« pozitivnih lastnosti in neposredno favoriziranje nacije.

Z izvedeno semiotično analizo smo torej pokazali, da vizualni prikaz nacionalne simbolike v kontekstu športnih tekmovanj služi utrjevanju mita nacije in ustvarjanju ideje o premoči (slovenske) nacije. Do podobnih zaključkov smo prišli z analizo diskurza, kjer se je izkazalo, da se skozi komentatorsko retoriko, zlasti na način poudarjanja lastnih prednosti, konstruira pozitivna samopodoba nacije. Sklenemo lahko, da tako vizualni del televizijskega prenosa kot komentatorske izjave niso nekaj nevtralnega ali naključnega, temveč služijo konstrukciji (pozitivne podobe) slovenske nacije.

Glede na to, da se ljudje med seboj razlikujemo (in na iste stvari ne gledamo vedno enako), se zavedamo, da bi določene pomene, ki smo jih z analizo razbrali, nekdo drug lahko interpretiral drugače. Prav tako je znotraj medijskega prostora (praktično) nemogoče zajeti in upoštevati vse vidike, ki prispevajo k reprodukciji nacionalizma, zato je prostora za raziskovanje še precej. Naše delo tako lahko predstavlja izhodišče za proučevanje vloge, ki jo igra medijska reprodukcija nacionalizma v življenju ljudi kot pripadnikov nacije oz. kako v dobi novih medijev (z objavami na spletnih straneh in/ali družbenih omrežjih) ti pripadniki oblikujejo nacionalno skupnost, vzpostavljajo distanco do drugih nacij in vzdržujejo idejo nacije. Nacionalizem namreč je in bo zagotovo še prisoten na številnih¹⁹ področjih človekovega vsakdanjega življenja.

---

¹⁹ Bodisi v športu, medijih, oglaševanju itd.

6 LITERATURA

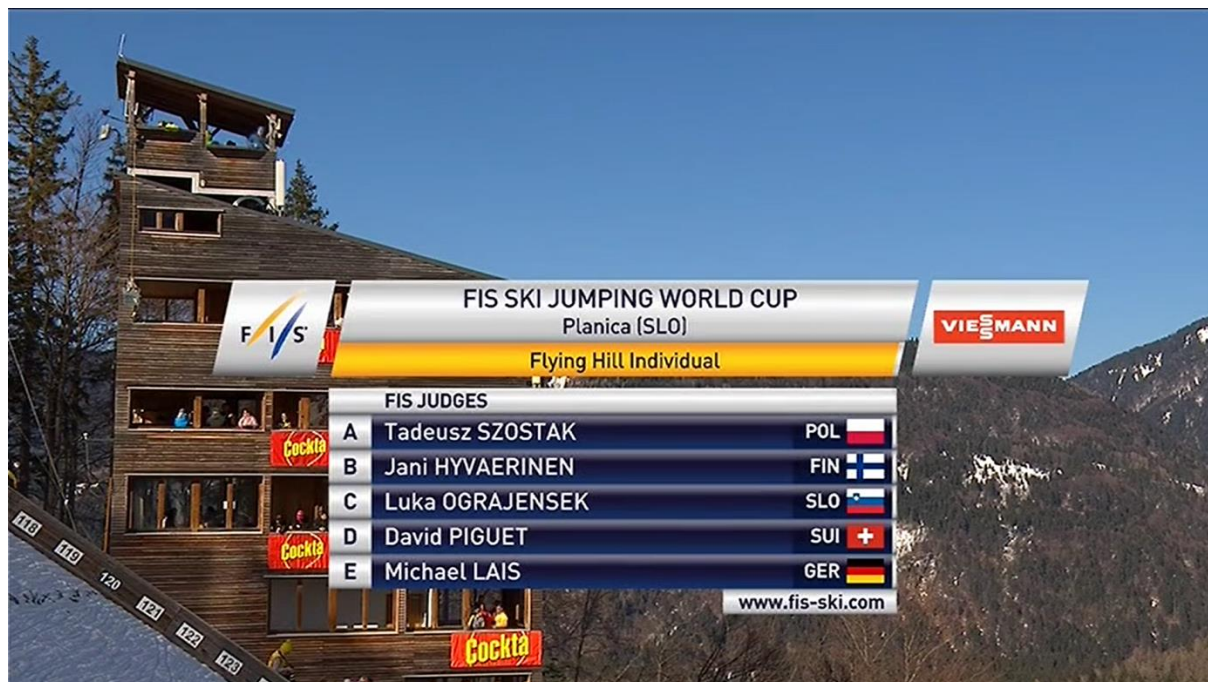
1. Alter, Peter. 1991. Kaj je nacionalizem? V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 221–237. Ljubljana: Knjižnica revolucionarne teorije.
2. Anderson, Benedict. 1991/2007. *Zamišljene skupnosti. O izvoru in širjenju nacionalizma*. Ljubljana: Studia humanitatis.
3. Bajt, Veronika. 2014. Digitalni nacionalizem: Primer slovenskih političnih akterjev. *Teorija in praksa* 51(6): 1344–1360.
4. Balibar, Étienne. 2001/2007. *Mi, državljani Evrope? Meje, država, ljudstvo*. Ljubljana: Sophia.
5. Barthes, Roland. 1957/2015. *Mitologije*. Ljubljana: Krtina.
6. --- 1964/1983. *Elements of Semiology*. London: Jonathan Cape.
7. Berger, Arthur Asa. 2014. *Media analysis techniques*. San Francisco State University: Sage Publications.
8. Billig, Michael. 1995. *Banal nationalism*. London: Sage publications.
9. Burkitt, Ian. 2004. The time and space of everyday life. *Cultural Studies* 18: 211–227.
10. Chandler, David. 2002/2007. *Semiotics: The Basics*. London in New York: Routledge.
11. Fiske, John in John Hartley. 1978. *Reading Television*. London: Methuen.
12. Giannetti, Louis. 2008. *Understanding movies*. 9. izdaja. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
13. Giddens, Anthony. 1991. Nacionalna država, narod, nacionalizem. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 365–370. Ljubljana: Knjižnica revolucionarne teorije.
14. Grosby, Steven. 2005. *Nationalism: A Very Short Introduction*. Oxford: University Press.
15. Hall, Stuart, ur. 1997. *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage publications.
16. Hobsbawm, Eric J. 1990/2007. *Nacije in nacionalizem po letu 1780*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
17. Houlihan, Barrie. 1997. Sport, national identity and public policy. *Nations and Nationalism* 3(1): 113–137.
18. Hrvatina, Sandra B. 2002. *Državni ali javni servis. Perspektive javne radiotelevizije v Sloveniji*. Ljubljana: Mediawatch.
19. Kotnik, Vlado. 2001. Neposredni športni prenos in tv gledalec (1. del). *Monitor ISH* 3 (1–2): 85–133.

20. --- 2009. Smučanje kot spektakel nacije: od bloškega smučanja do paradnega televizijskega športa. V *Kalejdoskop športa: Uvod v športne študije*, ur. Mitja Velikonja, Peter Stanković in Gregor Starc, 187–209. Maribor: Aristej.
21. Kreft, Lev. 2011. *Levi Horog*. Ljubljana: Sophia.
22. Mandelc, Damjan. 2011. Tekmujoči koncepti nacionalizma: dihotomije, banalni nacionalizem, diskurz nacionalizma, izumljene tradicije in zamišljene skupnosti. *Teorija in praksa* 48(1): 70–86.
23. Mihelj, Sabina. 2008. National Media Events: From display of unity to enactments of division. *European Journal of Cultural Studies* 11(4): 471–488.
24. Mrak, Matjaž. 2014. Snemanje in video montaža. V *Multimedijsko ustvarjanje*, ur. Mirna Buić in Borut Jerman, 39–52. Koper: Kulturno izobraževalno društvo PiNA.
25. Orwell, George. 1968. Notes on Nationalism. V *Collected Essays, Journalism and Letters* (3), ur. Ian Angus in Sonia Orwell, 361–380. London: Secker & Warburg.
26. --- 1945/1992. The Sporting Spirit. V *The Faver Book of Soccer*, ur. Ian Hamilton, 37–9. London: Faver and Faber.
27. Pankov, Miloš, Sabina Mihelj in Veronika Bajt. 2009. Reorganizing the identification matrix: televisual construction of collective identities in the early phase of Yugoslav disintegration. V *Media Discourse and the Yugoslav Conflicts: Representations of self and other*, ur. Pål Kolstø, 39–59. Farnham: Ashgate.
28. Petković, Brankica. 2006. Mediji za državljane. V *Mediji za državljane*, ur. Brankica Petković, 76–116. Ljubljana: Mediawatch.
29. Polajnar, Janez in Marko Zajc. 2012. *Naši in vaši: Iz zgodovine slovenskega časopisnega diskurza v 19. in začetku 20. stoletja*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
30. Prpič, Marko. 2006. Poročanje o dnevnih dogodkih v osrednjih večernih poročilih. Komercialna in javna televizija. V *Mediji za državljane*, ur. Brankica Petković, 76–116. Ljubljana: Mediawatch.
31. Pušnik, Maruša. 1999. Konstrukcija slovenske nacije skozi medijsko naracijo. *Teorija in praksa* 36(5): 796–808.
32. --- 2011. *Popularizacija nacije: komuniciranje, nacionalizem in proizvodnja mej*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
33. Rizman, Rudi. 1991. Teoretske strategije v študijah etnonacionalizma. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 15–37. Ljubljana: Knjižnica revolucionarne teorije.
34. RTV Slovenija, 2. program. 2016. *Nordijsko smučanje: smučarski poleti*. Ljubljana, 18. 3.

35. Schnapper, Dominique. 1994. *La Communauté des citoyens. Sur l'idée moderne de nation*. Pariz: Gallimard.
36. Smith, Anthony. 1991a. Genealogija narodov. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 51–77. Ljubljana: Knjižnica revolucionarne teorije.
37. --- 1991b. *National Identity*. London: Penguin Books.
38. --- 2005. *Nacionalizem*. Ljubljana: Krtina.
39. Starc, Gregor. 2006. Šport kot socialna arena nacije v Sloveniji. *Razprave in gradivo* 50–51: 272–284.
40. Stankovič, Peter. 2004. Sport, nationalism and the shifting meanings of soccer in Slovenia. *European Journal of Cultural Studies* 7(2): 237–253.
41. Titley, Gavan, Gunilla Hultén in Karina Horsti. 2014. *National Conversations: Public Service Media and Cultural Diversity in Europe*. Chicago: Chicago University Press.
42. Todorov, Tzvetan. 1991. Narod in nacionalizem. V *Študije o etnonacionalizmu*, ur. Rudi Rizman, 145–165. Ljubljana: Knjižnica revolucionarne teorije.
43. van Dijk, Teun A. 1991. *Racism and the Press*. London: Routledge.
44. --- 1995. Discourse Analysis as Ideology Analysis. V *Language and Peace*, ur. Christina Schäffner in Anita Wenden, 17–33. Aldershot: Dartmouth Publishing.
45. --- 1997. Opinions and Ideologies in the Press. V *Approaches to Media Discourse*, ur. Allan Bell in Peter Garrett, 21–63. Oxford: Blackwell.
46. --- 1998. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage publications.
47. --- 2004. *Ideology and discourse. A Multidisciplinary Introduction*. Barcelona: Pompeu Fabra University.
48. Vezovnik, Andreja. 2009. *Diskurz*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
49. von Scheve, Christian, Carmen Morawetz, Marta Kozłowska, Sven Ismer in Manuela Beyer. 2014. Emotional entrainment, national symbols, and identification: A naturalistic study around the men's football World Cup. *Current Sociology* 62(1): 3–23.
50. Washbourne, Neil. 2010. *Mediating Politics: Newspapers, Radio, Television And The Internet*. Maidenhead: Open University Press.
51. Weiss, Gilbert in Ruth Wodak, ur. 2003. *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity*. London: Palgrave Macmillan.

PRILOGE

Priloga A: Nacionalna simbolika v tabelarnih prikazih

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).

The image shows a broadcast graphic for the FIS Ski Jumping World Cup in Planica (SLO) for the Flying Hill Individual event, displaying the World Cup Standings. The background is blue with a globe.

FIS SKI JUMPING WORLD CUP Planica (SLO)		
Flying Hill Individual		
WORLD CUP STANDINGS		
		POINTS
1	Peter PREVC	SLO 2123
2	Severin FREUND	GER 1414
3	Kenneth GANGNES	NOR 1258
4	Michael HAYBOECK	AUT 1211
5	Johann Andre FORFANG	NOR 1120
6	Stefan KRAFT	AUT 958
7	Daniel Andre TANDE	NOR 931
8	Noriaki KASAI	JPN 823
9	Richard FREITAG	GER 645
10	Anders FANNEMEL	NOR 615
11	Roman KOUDELKA	CZE 613

www.fis-ski.com

KONICA MINOLTA

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).

Priloga B: Prikaz nacionalnih zastav

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).

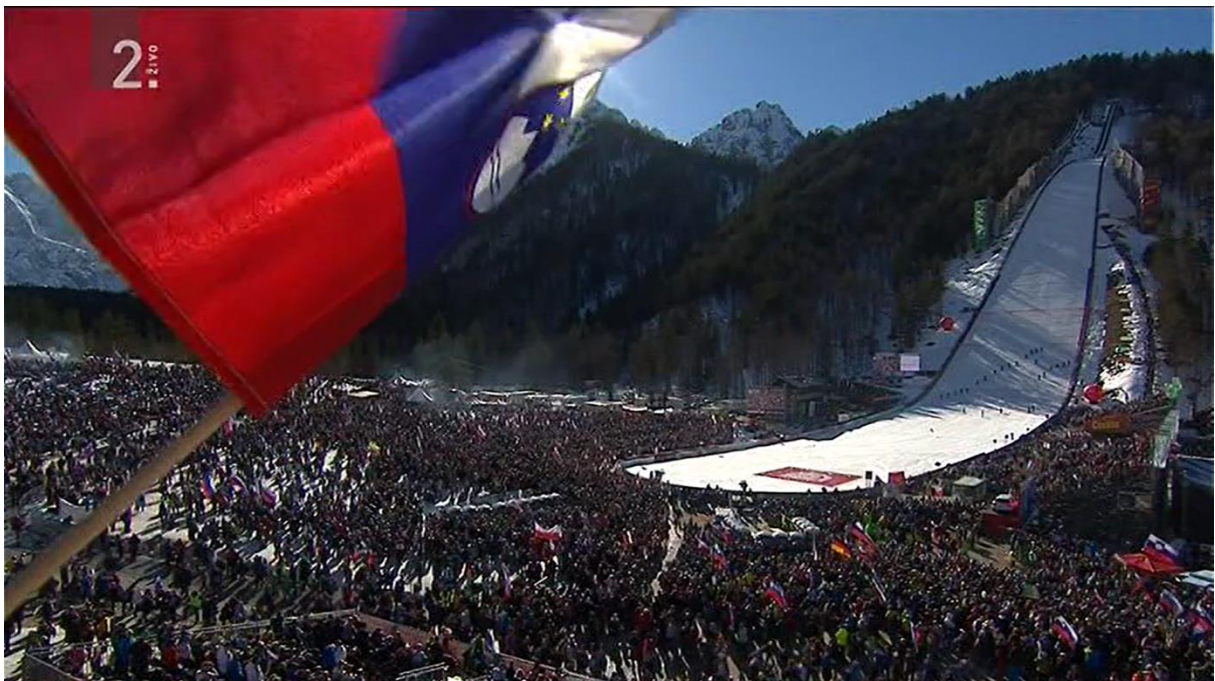

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).

Priloga C: Prikaz skakalnega objekta

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).

Priloga Č: Prikaz nacionalnih junakov

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).

Vir: RTV Slovenija, 2. program (2016).